

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процеси світової глобалізації та стрімкий розвиток ринкових відносин як багатогранні загальноцивілізаційні явища охоплюють усі аспекти суспільного розвитку й особливим чином впливають на процеси професійної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі. У сучасному суспільстві усе міцніше утверджується людиноцентризм. У такому суспільстві якість людського потенціалу, рівень освіченості та культури всього населення набувають вирішального значення для економічного і соціального зростання. Природно, що Україна як невід’ємна складова світової спільноти зазнає певних змін і перетворень. Розбудова нашої держави на демократичних засадах вимагає переходу до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, покликаної забезпечити всебічне зростання і розкриття культурного, інтелектуального, духовного потенціалу особистості. Сучасні наука й освіта, створюючи і забезпечуючи сприятливі умови для індивідуального розвитку людини, покликані готувати для ринку праці конкурентоспроможного фахівця, здатного свідомо й ефективно функціонувати в умовах високотехнологічного інформаційного суспільства. Сьогодні продуктом освіти повинен бути не просто високоосвічений фахівець, а обізнана, культурна, діяльнісна особистість із творчим критичним мисленням, яка прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни. Концепція національної вищої освіти будується на ідеях унікальної цінності людини, безперервного індивідуального розвитку, на засадах толерантності, гуманізму та інтелектуальної активності. У зв’язку з цим потребує суттєвої оптимізації вітчизняна система професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Нормативно-правову базу професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації складають Закони України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2002), «Про фізичну культуру і спорт» (2011), «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (2007), Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») (1993), Національна доктрина розвитку освіти (2002), Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту (2004). Крім того, державна стратегія здоров’язбереження викладена в нормативно-правових документах, що регулюють розвиток сфери фізичного виховання, спорту й охорони здоров’я в Україні, зокрема у Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров’я нації» (1999-2005), Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки (2006), Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки (2011), Концепції Загальнодержавної програми «Здоров’я 2020: український вимір» на 2012-2020 роки (2011).

Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив вивчити значний досвід, накопичений в теорії і практиці вищої освіти. Зокрема, фундаментальну основу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров’язбережувальної діяльності заклали дослідження, здійснені у контексті професійної підготовки фахівців з позицій філософії освіти (В. П. Андрущенко, Г. О. Балл, В. Г. Кремень, В. І. Луговий, В. О. Огнев’юк та інші), неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, С. О. Сисоєва та інші), удосконалення навчального

процесу у вищих навчальних закладах (А. М. Алексюк, В. Є. Білогур, Я. Я. Болубаш, А. О. Вербицький, В. А. Козаков та інші), професійної підготовки майбутніх фахівців (Ю. Д. Бойчук, О. А. Дубасенюк, М. Б. Євтух, В. І. Наумчук, В. В. Ягупов та інші), професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту (М. В. Дутчак, Р. П. Карпюк, Р. В. Клопов, А. П. Конох, О. С. Куц, Є. Н. Приступа, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко, Б. М. Шиян, Ю. М. Шкретій).

Проблеми формування здоров'я, культури здоров'я, здорового способу життя активно розроблялися у таких напрямках: обґрунтування цілісного підходу до формування здоров'я людини (Г. Л. Апанасенко, Т. Є. Бойченко, Е. Г. Булич, М. С. Гончаренко, О. Д. Дубогай, І. В. Мурахов, С. О. Омельченко та інші), формування культури здоров'я і здорового способу життя особистості (В. І. Бабич, В. І. Бобрицька, В. П. Горащук, Н. В. Маковецька, Ю. Б. Мельник та інші), дослідження різних аспектів створення здоров'язбережувального освітнього середовища (В. П. Беспалько, О. Д. Дубогай, Н. Н. Завидівська, В. Г. Омеляненко, В. М. Оржеховська та інші).

Дослідженню проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації приділялася належна увага, зокрема, був створений понятійний апарат підготовки фахівців з фізичної реабілітації (О. М. Вацеба, Г. Е. Верич, О. Д. Дубогай, Т. Ю. Круцевич, В. М. Мухін, В. П. Мурза, С. М. Попов, Є. Н. Приступа), висвітлювалися загальні питання професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах (Т. М. Бугеря, Л. Б. Волошко, А. М. Герцик, Т. В. Д'яченко, І. П. Зенченков, В. О. Кукса, О. І. Міхеєнко, О. В. Погонцева, М. Я. Романишин, А. Ризик, Л. П. Сущенко), аналізувалися особливості відновлення стану здоров'я та втрачених функцій організму людини засобами фізичної реабілітації (І. М. Башкін, Т. В. Бойчук, О. М. Вацеба, А. С. Вовканич, Т. В. Д'яченко, Ю. О. Лянной, О. К. Марченко, В. М. Мухін).

Разом з тим, багато проблем лишилися поза увагою дослідників.

Отже, актуальність досліджуваної проблеми обумовлена об'єктивно існуючими протиріччями на:

– *соціально-педагогічному рівні* – між: суспільними потребами у відновленні, збереженні та зміцненні здоров'я населення і недостатнім рівнем підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; соціальною необхідністю в реалізації ефективних науково обґрунтованих заходів щодо збереження та зміцнення здоров'я населення і недостатнім залученням до цього процесу фахівців з фізичної реабілітації;

– *науково-теоретичному рівні* – між: необхідністю підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності і відсутністю в педагогіці вищої школи однозначних теоретичних уявлень про сутність і структуру готовності до здоров'язбережувальної діяльності; існуючими вимогами до професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації і недостатньою теоретичною та практичною розробкою педагогічних умов, необхідних для ефективної реалізації процесу їх підготовки до здоров'язбережувальної діяльності;

– *науково-методичному рівні* – між: необхідністю ефективної підготовки до професійної діяльності та недостатньою розробкою змісту, форм і методів підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності;

вимогами до фахівця з фізичної реабілітації як «рефлексуючого практика» з високим рівнем професійної культури і недостатнім використанням у вищому навчальному закладі технологій, які дозволяють студенту здобути повноцінний особистісний досвід здоров'язбережувальної діяльності.

Соціальна значущість процесів відновлення, зміцнення і збереження здоров'я людини засобами фізичної реабілітації та необхідність переосмислення сутності, змістових і технологічних підходів до підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності зумовили вибір теми дослідження **«Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає тематичному плану наукових досліджень Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» з наукового напрямку «Актуальні проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в умовах сучасної парадигми освіти» (протокол № 1 від 08.10.2007 р.).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (протокол № 8 від 28.05.2008 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 6 від 17.06.2008 р.).

Мета і задачі дослідження. *Мета дослідження* – здійснити цілісний науковий аналіз проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності як складової їх професійної підготовки; розробити й обґрунтувати теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Відповідно до мети визначено *задачі дослідження*:

1. Проаналізувати стан вивчення проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії та практичній діяльності вищих навчальних закладів.

2. Теоретично обґрунтувати сутність і структуру готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

3. Розробити і науково обґрунтувати основні положення концепції підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

4. Розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

5. Уточнити критерії, показники і рівні сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

6. Розробити навчально-методичний супровід процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Концепція дослідження заснована на розумінні процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності як складної динамічної системи, яка ґрунтується на комплексі теоретико-методологічних підло-

дів і забезпечує формування компетентного фахівця нової генерації, підготовленого для здійснення здоров'язбережувальної діяльності та конкурентноздатного на ринку оздоровчо-реабілітаційних послуг.

Якісне оновлення системи вищої освіти підвищує вимоги з боку суспільства до професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, котрі повинні вміти розробляти і впроваджувати систему дієвої просвіти населення щодо активної соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя, підняття престижу здоров'я людини; використовувати традиційні і нетрадиційні методи відновлення здоров'я; залучати громадян до активних занять фізичною культурою для підвищення рівня рухової активності до оптимальних показників з метою відновлення та збереження здоров'я і продовження активного довголіття.

Провідною ідеєю концепції є розуміння здоров'язбережувальної діяльності як поліфункціонального поняття, невід'ємної складової професійної діяльності фахівців з фізичної реабілітації, що забезпечує необхідні умови для успішного вирішення державних завдань щодо відновлення, зміцнення, збереження здоров'я і формування здорового способу життя населення з урахуванням економічних, соціальних, медичних, педагогічних, психологічних та інших аспектів цієї проблеми.

Концептуальні положення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності проявляються у формі провідних тенденцій і визначають стратегію цього процесу. До них належать: *гуманізація* – орієнтація на особистісну компоненту професійної підготовки; *гуманітаризація* – необхідність підвищення загальнокультурного рівня майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; *фундаменталізація* – зміна пріоритетів змісту професійної підготовки із вузькоспеціальних, спеціалізованих компонентів знань на загальнонаукові і загальноспеціальні, які закладають основу професіоналізму майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; *забезпечення неперервності* освіти з метою докорінно змінити роль вищої школи, цілі її діяльності і функції, а також парадигму освіти «на все життя» на парадигму освіти «через усе життя»; *міждисциплінарний та інтернауковий* характер знань у сучасних освітніх системах, зумовлений системністю і глобальністю сучасних соціальних і професійних проблем, переважно синтетичним характером розвитку сучасної науки і практики; *інтелектуалізація*, яка реалізується через форми проблемного, активного, розвиваючого навчання, у діяльнісному підході та інших, суміжних з ними формах навчальної діяльності; *динамізація* – необхідність перманентного реагування системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації на всі зміни соціально-професійної практики, а також на прогресивні зміни в діяльності вищої школи, яка передбачає постійне удосконалення змісту освіти, методичного апарату та інших характеристик її діяльності.

Взаємопов'язані властивості процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності (релевантність професійному середовищу, інноваційність, комунікативність, трансформованість, комфортність, демократизація та випереджуючий розвиток) і його принципи (суб'єктності, неперервності, гуманізації, інтеграції, відкритості і динамічності, науковості, міждисциплінарності, індивідуалізації, проблемності, інноваційності, інтерактивності, креативності, самостійності, рефлексивності, орієнтації на здоров'язбережувальну діяльність) утворюють ядро цього процесу.

Концепція відображає взаємозв'язок і взаємодію різних підходів до дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. Серед них:

- *професійно особистісний* дозволяє забезпечувати підготовку студентів до здоров'язбережувальної діяльності як невід'ємної складової частини професійного становлення особистості майбутнього фахівця з фізичної реабілітації у процесі його професійної підготовки;
- *системний* сприяє організації професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації як цілісного педагогічного процесу, що характеризується структурністю, ієрархічністю і взаємозалежністю із професійним середовищем, а також дозволяє виділити компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності та їх структурно-функціональні зв'язки;
- *акмеологічний* забезпечує формування у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації групи якостей з метою особистісного професійного зростання студента, що проявляється в оволодінні ефективними технологіями здоров'язбережувальної діяльності в контексті неперервного особистісно-професійного розвитку для досягнення високого рівня продуктивності і професіоналізму;
- *аксіологічний* спрямовує процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності на формування у них професійних мотивів і цінностей, базуючись на визнанні цінності здоров'я людини як однієї із базових;
- *особистісно орієнтований* сприяє здійсненню диференційованого відбору засобів, форм і методів організації навчально-виховної діяльності у процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, враховуючи їх особистісні та індивідуальні особливості, рівень інтелектуальної, ціннісно-сміислової готовності до навчання, самоосвіти і самовиховання;
- *діяльнісний* визначає організацію діяльності головних суб'єктів освітнього процесу (викладачів і студентів) у єдності її стратегічної, тактичної і операційної складових, сприяє виявленню сукупності педагогічних умов успішної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, а також розробці методики реалізації цих умов;
- *рефлексивний* дозволяє сформувати у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації уміння і навички для проектування діяльності, направленої на відновлення, зміцнення і збереження здоров'я людини засобами фізичної реабілітації, а також готовність самостійно вирішувати проблемні ситуації у майбутній професійній діяльності;
- *компетентнісний* допомагає сформувати в майбутніх фахівців з фізичної реабілітації спеціальні компетенції у структурі здоров'язбережувальної компетентності для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, підготувати їх до застосування своїх знань, умінь і навичок при розв'язуванні професійних задач, а також заохочувати студентів до саморозвитку, самореалізації та формування особистісного суб'єктивного досвіду здоров'язбережувальної діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення мети, вирішення поставлених задач і перевірки гіпотези дослідження використано сукупність загальнонаукових методів, які, взаємодоповнюючи один одного, забезпечують можливість комплексного пізнання об'єкта і предмета дослідження. Серед них:

– *теоретичні*: науковий аналіз основних понять дослідження; теоретичний аналіз і синтез філософської, психолого-педагогічної, навчально-методичної, фахової наукової літератури, нормативно-правових документів у галузі освіти та охорони здоров'я, словників, енциклопедій, Інтернет-ресурсів, авторефератів і дисертацій для комплексного вивчення різних наукових поглядів щодо досліджуваної проблеми й осмислення вітчизняного та зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; системний і функціональний аналіз, систематизація й узагальнення теоретичних і методичних засад для обґрунтування концепції підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; моделювання з метою побудови моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності;

– *емпіричні*: опитувально-діагностичні (опитування, бесіда, анкетування, тестування (у традиційній формі, а також у режимах on-line і of-line), рейтингове оцінювання, експертна оцінка) та обсерваційні (пряме й опосередковане спостереження, самоспостереження, самооцінка) методи для аналізу стану досліджуваної проблеми у навчально-практичній діяльності вищих навчальних закладів; констатувальний та формувальний етапи педагогічного експерименту з метою аналізу результатів впровадження моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; праксіметричні (вивчення та узагальнення педагогічного досвіду) методи для контент-аналізу сучасного стану підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; комп'ютерна діагностика рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності;

– *статистичні*: для кількісної обробки одержаних показників та якісної інтерпретації результатів педагогічного експерименту (t-критерій Стьюдента нормального розподілу, кореляційний аналіз).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– *розроблено*, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, яка включає взаємопов'язані структурні блоки (концептуально-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-технологічний, аналітико-результативний), етапи (мотиваційно-цільовий, активно-діяльнісний, оціночно-аналітичний), форми (лекції, семінарські та практичні заняття, самостійну та індивідуальну роботу, педагогічну і виробничу практики, студентську науково-дослідну роботу, дистанційне навчання), методи (проблемне навчання, мультимедійні лекції, дискусії, ділові ігри, тренінги, case-study, мозковий штурм, проектування професійної діяльності, волонтерську здоров'язбережувальну діяльність, Інтернет-консультування) і засоби (фізичної реабілітації, наочності, тестування, інформаційно-комунікаційні технології), що забезпечують процес формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності;

– *сформульовано* основні положення концепції підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, яка відображає соціальну необхідність у переосмисленні сутності, змісту і технології підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності і базується на взаємопов'язаних властивостях (релевантності професійному середовищу, інноваційності, комунікативності, трансформованості, комфортності, демократизації та випереджуючого розвитку) і принципах (суб'єктності, неперервності, гуманізації, інтеграції, відкритості і динамічності, науковості, міждисциплінарності, індивідуалізації, проблемності, інноваційності, інтерактивності, креативності, самостійності, рефлексивності, орієнтації на здоров'язбережувальну діяльність);

– теоретично *обґрунтовано* структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний) та їхні взаємозв'язки;

– *визначено* теоретичні і методологічні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності на підставі професійно особистісного, системного, акмеологічного, аксіологічного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, рефлексивного і компетентнісного підходів;

– *виявлено* позитивний вплив розробленого навчально-методичного забезпечення на процес формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності;

– *уточнено*: теоретичну сутність понять «підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності», «готовність майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності», «майбутній фахівець з фізичної реабілітації», «здоров'язбережувальна діяльність»; критерії (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний), показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності (низький, середній, високий);

– *подальшого розвитку набули* теоретичні положення щодо: удосконалення змісту, форм і методів підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; упровадження в навчально-виховний процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації інформаційно-комунікаційних технологій з метою сприяння формуванню їх готовності до здоров'язбережувальної діяльності та підвищенню ефективності професійного становлення в сучасних умовах розвитку інформаційно-освітнього простору України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці і впровадженні навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, яке включає: *навчально-методичні комплекси* на паперових та електронних носіях з дисциплін «Загальна теорія здоров'я», «Фізіологія людини», «Основи фізичної реабілітації», «Лікарсько-педагогічний контроль у фізичній реабілітації», «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації» і «Здоров'язбережувальні технології у фізичній реабілітації»; *монографію* «Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика»; *навчальний посібник* «Термінологія напряму підготовки «Здоров'я людини»; *навчально-*

методичний посібник «Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях»; методичні рекомендації для самопідготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до практичних занять з фізіології людини; методичні рекомендації до вивчення спецкурсу «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації»; тестові завдання з дисциплін «Фізична реабілітація» та «Наукові засади професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації»; комп'ютерну програму «БКСЛ: Педагогічна діагностика готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності» (у співавторстві з Р. П. Карпюком, Л. П. Сущенко, О. М. Лінчуком, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 41552 від 28.12.2011 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України).

Розроблені теоретичні і методичні матеріали дослідження доцільно використовувати у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів, в яких здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, а також у системі неперервної освіти фахівців з фізичної реабілітації з метою зростання їх професійного потенціалу і формування готовності до здоров'язбережувальної діяльності.

Основні положення та результати дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (довідка № 1/24-135 від 18.04.2012), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 3/1830 від 27.04.2012), Державного вищого навчального закладу «Запорізький національний університет» (довідка № 01-25/54 від 13.04.2012), Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка № 1/2094 від 16.05.2012), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 625 від 19.04.2012), Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна» (довідка № 36 від 25.04.2012), Львівського державного університету фізичної культури (довідка № 391 від 19.04.2012), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 02-10/805 від 09.04.2012), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 552-33/03 від 07.05.2012).

Особистий внесок здобувача. У спільних публікаціях автором: [24] – проаналізовано структуру навчального плану підготовки майбутніх фахівців; [26] – здійснено аналіз результатів анкетування; [30] – визначені основні поняття II-IV модулів; [31] – розроблений I модуль «Основи лікувальної фізичної культури та лікувального масажу»; [32] – розроблені I-IV модулі («Фізіологія збудливих тканин», «Фізіологія нервової системи», «Вища нервова діяльність», «Серцево-судинна система. Фізіологія дихання»); [34] – розроблені запитання до модулів «Лікувальна фізична культура», «Основи лікувального масажу»; [35] – розроблені запитання до модулів «Професійна складова підготовки фахівців з фізичної реабілітації», «Теоретичні аспекти фізичної реабілітації».

Апробація результатів дослідження. Основні результати і теоретичні положення дисертаційного дослідження висвітлено й обговорено на:

– міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні питання вищої професійної освіти» (Донецьк, 2009, 2010); «Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту на сучасному етапі» (Чернігів, 2009); «Сучасні технології в

сфері фізичного виховання, спорту та валеології» (Харків, 2009); «Інтеграція системи безперервної освіти України в європейський освітній простір: стан, проблеми, перспективи» (Чернівці, 2009); «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійно-педагогічної підготовки різних верств населення» (Київ, 2010); «Інновації у вищій освіті: проблеми, перспективи» (Кременець, 2010); «Fizjoterapia w chorobach narządu ruchu» (Łódź, 2010); «Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України» (Ялта, 2010); «Спорт, духовність і гуманізм у сучасному світі» (Донецьк, 2010); «Здоровьесберегающие технологии, физическая реабилитация и рекреация в высших учебных заведениях» (Харьков, 2010); «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (Київ, 2011); «Молода спортивна наука України» (Львів, 2011); «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи» (Дрогобич, 2011); «Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту на сучасному етапі і шляхи їх вирішення» (Чернігів, 2011); «Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму» (Запоріжжя, 2011); «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2011);

– *всеукраїнських науково-практичних конференцій і семінарах*: «Психологічна допомога особистості: сучасний стан та перспективи розвитку» (Рівне, 2008); «Соціум. Наука. Культура» (Київ, 2009); «Науковий потенціал України 2009» (Київ, 2009); «Валеологічна освіта в навчальних закладах України: стан і перспективи розвитку» (Кіровоград, 2009); «Педагогіка здоров'я» (Харків, 2009); науково-практичних семінарах «Сучасні технології зміцнення та відновлення здоров'я» (Луцьк, 2011); «Інновації та розвиток людського потенціалу: волинський регіональний зріз» (Луцьк, 2011);

– засіданні круглого столу «Педагогічні умови вдосконалення підготовки фахівців за напрямом «Здоров'я людини» (Хмельницьк, 2010);

– науково-методичних семінарах кафедри фізичної реабілітації Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Кандидатська дисертація на тему «Морфофункціональні основи адаптації серця при фізичних навантаженнях в залежності від типів його вегетативної регуляції» захищена у 2002 році. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської дисертації не використовуються.

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертаційного дослідження відображено у 55 публікаціях автора, з них 47 написано одноосібно, з яких: 1 – монографія, 27 статей у наукових фахових виданнях, 1 – навчальний посібник, 1 – навчально-методичний посібник, 2 – методичні рекомендації, 2 тестових завдань, 6 навчальних програм з дисциплін, 14 статей у збірниках науково-практичних конференцій, 1 комп'ютерна програма.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, шести розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (742 найменування, 104 джерела іноземною мовою), 10 додатків на 68 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 574 сторінки, із них основного тексту – 369 сторінок. Робота містить 96 таблиць і 78 рисунків на 115 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми і доцільність її наукової розробки, визначено мету, задачі, об'єкт, предмет, викладено концепцію дослідження, сформульовано гіпотезу, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про впровадження й апробацію результатів дослідження, особистий внесок автора.

У першому розділі «**Методологічні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності**» здійснено системний аналіз базових понять підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; охарактеризовано науковий тезаурус фізичної реабілітації; проаналізовано здоров'язбережувальну діяльність фахівця з фізичної реабілітації як об'єкт наукового дослідження; розкрито методологічні підходи до дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Системний аналіз базових понять підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності виявив, що система неперервної вищої фізкультурної освіти спрямована на розширення та якісну зміну поля діяльності фахівця фізичного виховання і спорту, які диктують необхідність уточнення підходів і принципів формування, організації змісту вищої освіти на всіх її рівнях. У працях учених Ю. О. Дорошенка, О. М. Лугової, Т. Ю. Осадчої, О. Б. Павлика вказується, що професійна підготовка має подвійне значення і розглядається як процес (навчання) та результат (готовність). Крім того вона визначається сукупністю вимог, які висуваються до майбутнього фахівця щодо оволодіння ним спеціальними знаннями, уміннями і навичками, його особистісних якостей і власного досвіду роботи й усвідомлення норм поведінки, що в подальшому забезпечать успішне виконання професійних функцій.

Вивчення наукового тезаурусу фізичної реабілітації показало, що поняття «фізична реабілітація» трактується по-різному. Його визначають як: педагогічний і виховний процес, основним засобом якого є фізичні вправи та елементи спорту, при використанні яких необхідно володіти педагогічною майстерністю з боку фахівців із фізичної реабілітації (І. Башкін, Е. Макарова, А. Ризик і М. Кавакзе); процес відновлення частково чи повністю втрачених функцій організму людини засобами немедикаментозної корекції, основним із яких є вплив на рухову функцію як найдавнішу, генетично запрограмовану, з високим енергетичним і вегетативним потенціалом (Т. Бойчук, М. Голубєва і О. Левандовський); систему фізичних вправ, спрямовану на відновлення втрачених функцій організму чи окремих органів та на відновлення фізичних якостей (М. С. Герцик і О. М. Вацеба); комплекс заходів, спрямований на відновлення втраченої або послабленої функції після захворювання чи травми (Т. Ю. Круцевич); навчально-професійну галузь науково-практичних знань природничо-валеологічного й фізкультурно-реабілітологічного напрямків, яка вивчає закономірності механізмів оздоровлення хворої людини з метою досягнення нею оптимального рівня функціонування систем організму, розвитку здібностей в пристосуванні до незалежної діяльності в різних сферах соціальних відносин, покращання якості життя, внутрішньої і навколишньої екології за рахунок засобів

рухової активності, природовикористання, підвищення власної відповідальності за індивідуальне здоров'я (В. О. Кукса); застосування фізичних вправ і природних чинників з профілактичною і лікувальною метою у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану та працездатності хворих та інвалідів (В. М. Мухін).

У контексті нашого дослідження *підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності* розглядається як цілеспрямований процес набуття студентами здатності здійснювати на всіх етапах – від планування до реалізації – професійно організовану діяльність щодо відновлення, зміцнення і збереження здоров'я різних соціально-демографічних груп у реабілітаційних закладах і закладах соціального захисту населення.

Майбутнього фахівця з фізичної реабілітації тлумачимо як особистість, що протягом періоду навчання у вищому навчальному закладі відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня оволодіває певними знаннями, уміннями та навичками, котрі дозволять їй у професійній діяльності використовувати фізичні вправи, масаж та природні чинники як найбільш природовідповідні засоби відновлення здоров'я людини, її загального оздоровлення і покращення якості життя.

Здоров'язбережувальна діяльність розуміється як специфічна форма людської активності, яка спрямована на формування здорового способу життя і забезпечує повне біосоціальне функціонування індивіда, його фізичну й інтелектуальну працездатність, достатню адаптацію до природних впливів і мінливості зовнішнього середовища.

З'ясовано, що здоров'язбережувальна діяльність охоплює спеціально організовані фізкультурно-оздоровчі, освітні, реабілітаційно-профілактичні, санітарно-гігієнічні та рекреаційні заходи для повноцінної здорового життя людини на всіх етапах її вікового розвитку.

Структура здоров'язбережувальної діяльності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики включає: 1) формування ціннісних орієнтацій і мотивів здійснення здоров'язбережувальної діяльності; 2) визначення мети і завдань здоров'язбережувальної діяльності; 3) прогнозування і антиципацію результатів здоров'язбережувальної діяльності; 4) програмування і планування здоров'язбережувальної діяльності; 5) побудову науково-інформаційної основи здоров'язбережувальної діяльності; 6) прийняття рішень у професійній діяльності, спрямованій на здоров'язбереження; 7) організацію здійснення здоров'язбережувальної діяльності, її регулювання; 8) організацію лікарського і педагогічного контролю за ефективністю проведення і результатами здоров'язбережувальної діяльності; 9) оцінку і підведення підсумків здоров'язбережувальної діяльності; 10) розробку нових перспектив, підвищення рівня професійної майстерності і творчості в питаннях здоров'язбереження.

Методологічними підходами до дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності визначено професійно особистісний, системний, акмеологічний, аксіологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний, рефлексивний і компетентнісний підходи.

З'ясування методологічних засад підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності дозволило нам сформулювати

основні положення концепції та розробити модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

У другому розділі «**Зарубіжний досвід підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності**» охарактеризовано діяльність Світової конфедерації фізичної терапії щодо підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; розкрито основні тенденції вищої фізкультурної освіти у Російській Федерації щодо підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Теоретичний аналіз наукової літератури, інформаційних ресурсів мережі Інтернет виявив, що зарубіжний досвід підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності відповідає підготовці фахівців з фізичної терапії у вищих навчальних закладах за акредитованими програмами з фізіотерапії. Назва професії і терміни, що використовуються для опису професійної діяльності фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у різних країнах світу, відрізняються в силу історичних особливостей розвитку цієї професії в кожній з них, разом з тим, знання і вміння таких фахівців об'єднує розуміння важливості відновлення рухової діяльності людини як основи її здоров'я і фізичного благополуччя. Головною рисою підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії є надзвичайна різноманітність структури вищої освіти в галузі фізичної терапії у рамках національних систем освіти, найменувань спеціалізацій і процесів їх здобуття у зарубіжних країнах. Виявлено, що Світова конфедерація фізичної терапії – це єдина міжнародна організація, що представляє фізіотерапевтів у всьому світі і сприяє просуванню професії та покращенню глобальної системи охорони здоров'я. Члени Конфедерації організовані у п'ять регіональних груп: Африка, Азія і Західна частина Тихого океану, Європа, Північна Америка і Кариби, Південна Америка.

Аналіз досвіду країн Північної Америки й Австралії щодо підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності виявив, що Сполучені Штати Америки, Канада й Австралія є одними з найактивніших членів Світової конфедерації фізичної терапії. До того ж, у цих країнах зберігається значний попит на фахівців у галузі фізичної реабілітації (фізичної терапії).

У США в основу професійної підготовки фахівців фізичної терапії покладено освітній стратегічний план Vision 2020 (Education Strategic Plan Vision 2020), його мета – вплив Американської асоціації фізіотерапії на покращення роботи відділу вищої освіти протягом наступного десятиліття і надалі. У плані Vision 2020 зазначено, що з 2010 року допустимий початковий рівень вищої освіти для здійснення професійної діяльності з фізичної терапії у США – тільки доктор фізичної терапії (DPT). Нині у США професія фізичного терапевта належить до найбільш затребуваних і перспективних на ринку праці.

У Канаді підготовка магістрів фізичної терапії (базовий рівень освіти з фізіотерапії), які можуть займатися професійною діяльністю, триває, в середньому, два роки на основі ступеня бакалавра в галузі наук про здоров'я. Майбутні фахівці з фізичної терапії отримують вищу освіту за програмами, що пройшли національну акредитацію, а після закінчення вищого навчального закладу випускники складають національний іспит аби мати можливість займатися професійною діяльністю.

В Австралії дотримання високих стандартів у галузі фізіотерапії забезпечує Австралійська Рада фізіотерапії (The Australian Physiotherapy Council), вона проводить акредитацію освітніх програм початкового рівня з фізичної терапії. Наукові дослідження, спрямовані на покращення стану здоров'я і якості життя суспільства, проводяться у всесвітньо відомих науково-дослідних інститутах за такими напрямками: фізичні вправи та здоров'я, здоров'я людей похилого віку, превентивна медична допомога.

При вивченні досвіду країн Європи щодо підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності з'ясовано, що у європейських країнах вища освіта, згідно з Болонською декларацією, розвивається в напрямку узгодження освітніх систем і досягнення їх прозорості. З метою об'єднання в єдиний європейський регіон навчальних закладів, де готують фахівців-фізіотерапевтів, створено Європейську мережу фізіотерапії у вищій освіті – European Network of Physiotherapy in Higher Education (ENPHE). Вона визначає ключові компетенції і структуру навчальних планів, а також систему перевodu й накопичення кредитів у вищій освіті з фізичної терапії. Здійснений нами аналіз особливостей професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) в Європейському регіоні виявив існування три- та чотирирічних навчальних програм початкового рівня вищої освіти з фізіотерапії. Більшість відмінностей між ними полягають у кількості навчальних і практичних годин. Програми підготовки фахівців фінансуються, в основному, департаментами освіти або міністерствами охорони здоров'я. Використання системи перевodu і накопичення кредитів у межах Європейського регіону на сьогодні недосконале.

У Великій Британії при багатьох університетах функціонують школи і факультети здоров'я і реабілітації, які дають можливість, окрім бакалавра та магістра фізичної терапії, здобути додаткові кваліфікації, спрямовані на здоров'язбережувальну діяльність майбутніх фахівців: бакалавра фізичної активності та здоров'я (BSc (Hons) Exercise, Physical Activity & Health), бакалавра прикладних наук у спорті (BSc (Hons) Applied Sports Science), бакалавра спортивної реабілітації (BSc (Hons) Sports Rehabilitation), магістра реабілітації (MSc/PGDip/PGCert Rehabilitation) за різними спеціалізаціями, магістра фізичної активності та здоров'я населення (MSc Physical Activity and Population Health), при підготовці останнього однією з основних навчальних дисциплін є «Збереження здоров'я» (HEP706 Health and Its Promotion).

У Німеччині в Інституті спортивних наук і спорту Університету Ерланген-Нюрнберга, одному з провідних науково-дослідних закладів у галузі фізичної активності та здоров'я Німеччини (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg), здійснюють професійну підготовку магістрів у галузі фізичної активності та здоров'я (Master of «Physical Activity and Health»). Студенти і викладачі цього інституту беруть участь у дослідницьких проектах щодо фізичної активності і здоров'я, співпрацюють з іншими європейськими і світовими організаціями й інститутами, у тому числі із Всесвітньою організацією охорони здоров'я та з Європейським Союзом, а також з університетами понад 20 країн світу.

У Франції професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичної терапії здійснюють у масажно-кінезитерапевтичних інститутах (Masso-Kinésithérapie

(IFMK), після закінчення яких випускники здобувають кваліфікацію магістра наук у галузі «Відновлення та реабілітація» (rééducation, réadaptation, réhabilitation).

У Португалії професійна підготовка майбутніх фахівців з фізіотерапії (Fisioterapeuta) здійснюється у медичних академіях і академіях фізичної культури, випускниками яких щорічно стає 180-1200 осіб.

У Чехії професія фізіотерапевта належить до медичних згідно з національним законодавством, проте в Університеті Карлова в Празі поряд з медичним факультетом, підготовка бакалаврів і магістрів з фізіотерапії здійснюється на факультеті фізичного виховання і спорту. Підготовка медичних працівників фахівцями галузі фізичного виховання і спорту цілком відповідає чинному законодавству Чеської Республіки (Закон № 96/2004).

У Польщі система професійної підготовки майбутніх фахівців з фізіотерапії двоступенева (три роки для здобуття ступеня бакалавра і два – для магістра), вона базується на стандартах освіти, викладених в наказах міністра науки і вищої освіти (Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego). Підготовку майбутніх фахівців (physiotherapist) здійснюють у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю (п'ять академій фізичної культури), медичного профілю (більше десяти медичних університетів) та інших державних і недержавних вищих навчальних закладах. Основна мета професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної терапії та реабілітації – часткове або повне відновлення функцій людей з особливими потребами з використанням фізичних вправ з лікувальною метою. Водночас у державі існують певні проблеми з регуляцією професійного статусу фахівця-фізіотерапевта (фізичного реабілітолога), який би чітко і в повному обсязі визначав його компетенції і професійні знання, вміння та навички, норми професійної етики. У Політехніці Радомській (Politechnika Radomska) на факультеті оздоровчого фізичного виховання здійснюється підготовка фахівців за напрямом «Фізичне виховання» зі спеціальності «Реабілітація та збереження здоров'я» (Rehabilitacja i promocja zdrowia). У кваліфікаційній характеристиці випускника цієї спеціальності вказано, що випускник стає компетентним фахівцем для задоволення потреб дітей і молоді у соматично-моторному розвитку та їх готовності до дбайливого ставлення до власного здоров'я, підтримує інтерес до фізичної культури протягом всього життя. Окремі навчальні дисципліни у підготовці таких фахівців орієнтовані на формування у них готовності до здоров'язбережувальної діяльності. Це, зокрема, такі дисципліни, як Promocja zdrowia – Збереження здоров'я, Metodyka profilaktyki zdrowia – Методика оздоровчої профілактики, Odnowa biologiczna – Біологічне відновлення, Teoria i metod. kinezyterapii – Теорія і методика кінезитерапії, Fizykoterapia – Фізіотерапія.

До основних тенденцій вищої фізкультурної освіти у Російській Федерації щодо підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності віднесено: відсутність спеціальності «Фізична реабілітація» у структурі вищої освіти Росії та здійснення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації лише в межах спеціалізацій і спеціалізованих магістерських програм за напрямками 032100 «Фізична культура», 032101 «Фізична культура і спорт», 032102 «Фізична культура для людей з відхиленнями в стані здоров'я»; наявність Російського державного освітнього стандарту спеціалізованої підготовки магістра

фізичної реабілітації, який включає 1134 годин дисциплін напряду спеціалізованої підготовки (федеральний і національно-регіональний (вузівський) компоненти), 900 годин спеціальних дисциплін магістерської підготовки, 2034 годин науково-дослідної роботи та підсумкову державну атестацію майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; наявність розгалуженої мережі вищих навчальних закладів класичного і фізкультурного профілю, які створювалися у певних регіонах Росії з метою забезпечення фахівцями з фізичної реабілітації саме цих регіонів; наявність серед майбутніх фахівців з фізичної реабілітації великої частки випускників медичних училищ і коледжів; наявність у переліку організацій і підприємств, де може працювати фахівець з фізичної реабілітації, навчальних закладів спортивної і фізкультурної спрямованості, корекційних навчальних закладів, реабілітаційних та оздоровчих центрів, наукових закладів фізкультурного профілю, державних органів і органів місцевого самоуправління, котрі відповідають за розвиток фізичної культури й спорту серед інвалідів.

Аналіз зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності унаочнив позитивні здобутки інших країн і дозволив використати їх у практиці вітчизняної вищої школи, у створенні підґрунтя для розробки концепції та моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

У третьому розділі **«Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності»** охарактеризовано проблему підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності у педагогічній теорії; обґрунтовано структуру готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; проаналізовано сучасний стан підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

У працях Т. В. Бойчук, А. М. Герцика, Т. В. Д'яченко, В. О. Кукси, О. І. Міхеєнка та інших зазначається, що науковці недостатньо уваги приділяють комплексним дослідженням, присвяченим професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації з урахуванням науково обґрунтованої організації процесу освіти, досвіду передових закордонних країн і регіональних особливостей України.

Сучасні вітчизняні науковці (Л. Б. Волошко, В. О. Кукса, Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко, Л. П. Сущенко та інші) вбачають сутність підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності не лише у теоретичній, але й у практичній підготовці, коли студенти спрямовують свої зусилля на оволодіння уміннями та навичками застосовувати отриманні знання на практиці здоров'язбережувальної діяльності, на оволодіння уміннями та навичками формулювати професійні завдання і знаходити раціональні способи їх вирішення, на оволодіння уміннями та навичками особистісного самовираження й саморозвитку, на оволодіння уміннями та навичками здійснювати вибір оптимальних методів досягнення значних якісних і кількісних результатів здоров'язбережувальної діяльності.

У працях М. В. Дутчака розроблено та обґрунтовано перелік компетентностей бакалавра здоров'я людини (соціально-особистісних, загальнонаукових, інструментальних, загально професійних, спеціалізовано-професійних), що відповідають характеру майбутньої професійної діяльності фахівців з фізичної реабілітації.

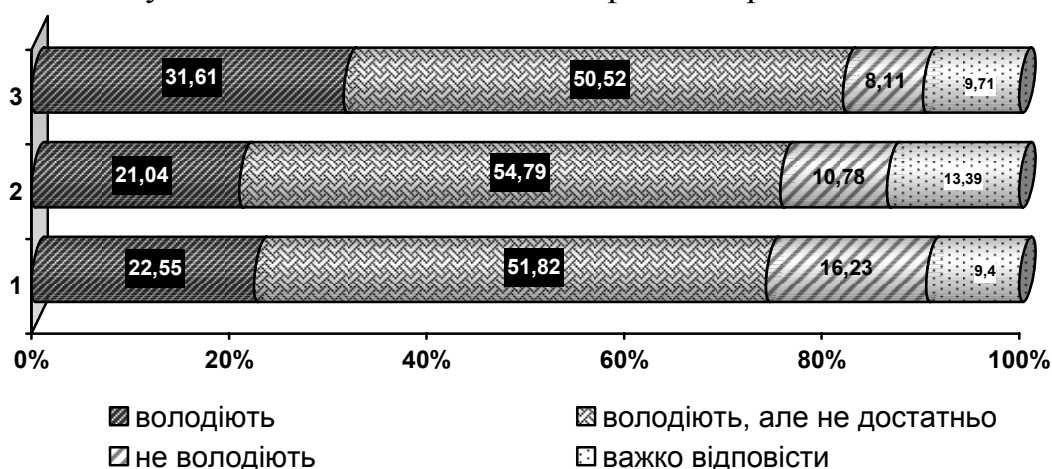
Дослідники К. М. Дурай-Новакова, О. М. Лугова, О. В. Погонцева, К. В. Рейда, В. А. Семиченко та інші вважають, що готовність особистості до професійної діяльності зумовлюється багатьма чинниками, насамперед системою методів і цілей, наявністю професійних знань, умінь і навичок, безпосереднім включенням особистості у діяльність, під час якої найбільш активно формуються потреби, інтереси і мотиви здобуття суттєвих, найбільш актуальних знань та вмій.

У нашому дослідженні *готовність майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності* розглядається як інтегративне утворення особистості, що складається з мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного і рефлексивно-аналітичного структурних компонентів та характеризується мотивами і переконаннями до здійснення оздоровчо-профілактичних і просвітницьких заходів, а також професійно орієнтованими знаннями, уміннями й навичками та особистісними якостями, які спрямовані на відновлення втрачених функцій організму індивіда з метою досягнення ним оптимального фізичного стану.

До структурних компонентів готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності нами віднесено мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-аналітичний. *Мотиваційний компонент* характеризує наявність у студента мотивації до професійного навчання, яке дозволить йому здійснювати здоров'язбережувальну діяльність; *когнітивний компонент* відображає наявність у студента сукупності професійно орієнтованих знань, необхідних для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; *операційно-діяльнісний компонент* характеризує наявність у студента проектувально-конструктивних, виконавських та аналітико-рефлексивних умінь і навичок здійснення здоров'язбережувальної діяльності; *рефлексивно-аналітичний компонент* відображає наявність у студента соціальної креативності та здатності до самоосвіти і саморозвитку для ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

У результаті аналізу сучасного стану підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності виокремлено основні етапи становлення національної системи підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. Початок формування в Україні спеціальності «Фізична реабілітація» покладено у середині 90-х рр. ХХ століття, коли у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю почали готувати фахівців з фізичної реабілітації; здійснення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у рамках напряму підготовки «Фізичне виховання і спорт» за спеціальністю «Фізична реабілітація» тривало до грудня 2006 року; реформування підготовки фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра відбулося у грудні 2006 року і, як наслідок, здійснення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у рамках галузі знань «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» за напрямом підготовки «Здоров'я людини»; створення у вересні 2007 року Української Асоціації фахівців фізичної реабілітації; погодження Міністерством освіти і науки України у вересні 2009 року «Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра здоров'я людини»; підпорядкування з грудня 2010 року вищих навчальних закладів, у яких здійснюється підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України.

Доцільність розробки означеної проблеми підтвердило проведене нами анкетування, яке показало, що студенти вищих навчальних закладів недостатньо володіють професійно орієнтованими знаннями, уміннями та навичками, що передбачають формування високого рівня готовності до здоров'язбережувальної діяльності. Водночас викладачі вищих навчальних закладів не використовують увесь арсенал новітніх методів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Значна кількість співробітників реабілітаційних закладів і закладів соціального захисту населення не задоволена підготовкою студентів-практикантів, майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, до здоров'язбережувальної діяльності. Зокрема, опитування 981 студента вищих навчальних закладів виявило, що 90,98% студентів вважають необхідним здійснювати у вищих навчальних закладах України підготовку майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, готових і здатних до здоров'язбережувальної діяльності; 20,25% студентів вважають себе повністю підготовленими для використання засобів фізичної реабілітації у своїй майбутній здоров'язбережувальній діяльності; 39,08% студентів володіють знаннями про принципи, засоби і умови збереження та відновлення здоров'я індивіда; 24,79% студентів володіють знаннями про класифікацію здоров'язбережувальних технологій та особливості їх застосування; 17,51% студентів володіють знаннями про новітні технології планування й організації реабілітаційних заходів, що передбачають формування у майбутніх фахівців високого рівня готовності до здоров'язбережувальної діяльності; 22,55% студентів володіють уміннями застосовувати різноманітні методики для визначення рівня здоров'я індивіда, тобто кількісної його оцінки, у тому числі за допомогою комп'ютерних технологій; 21,04% студентів володіють уміннями планувати засоби, методи й форми проведення індивідуально-реабілітаційних занять; 31,66% студентів володіють уміннями здійснювати відновлення втрачених функцій, оздоровлення організму людини шляхом застосування комплексу методів і засобів фізичної реабілітації (рис. 1); 24,87% студентів володіють уміннями планування й організації комплексних реабілітаційних заходів, раціонально поєднуючи весь комплекс засобів фізичної реабілітації.

- 1 – Розподіл відповідей студентів щодо володіння уміннями застосовувати різні методики для визначення рівня здоров'я індивіда, в тому числі за допомогою комп'ютерних технологій
 2 – Розподіл відповідей студентів щодо володіння уміннями планувати засоби, методи й форми проведення індивідуально-реабілітаційних занять

3 – Розподіл відповідей студентів щодо володіння уміннями здійснювати відновлення втрачених функцій, оздоровлення організму людини шляхом застосування комплексу методів та засобів фізичної реабілітації

Рис. 1. Розподіл відповідей студентів, опитаних про володіння професійними уміннями та навичками (%)

Анкетування 156 викладачів свідчить про те, що задоволені наявною науково-методичною літературою, підручниками і навчальними посібниками, необхідними для формування у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації готовності до здоров'язбережувальної діяльності, 12,15% викладачів, використовують ділові ігри з метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності 56,3% викладачів, використовують тренінги з метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності 48,04% викладачів, використовують метод мозкового штурму з метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності 37,45% викладачів, використовують у навчальному процесі мультимедійні засоби навчання з метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності 55,97% викладачів.

Опитування 38 співробітників реабілітаційних закладів та закладів соціального захисту населення різного відомчого підпорядкування показало, що задоволені підготовкою студентів-практикантів, майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, до здоров'язбережувальної діяльності лише 19,43% співробітників, задоволені знаннями, які отримали студенти-практиканти, майбутні фахівці з фізичної реабілітації, у процесі їх професійної підготовки 29,87% співробітників, задоволені вміннями, які виявили студенти під час проходження практики, спрямованими на здійснення ними здоров'язбережувальної діяльності 23,65% співробітників. Оволодінню знаннями з дисциплін «Фізична реабілітація при захворюваннях і травмах нервової системи», «Основи фізичної реабілітації», «Фізична реабілітація при травмах та захворюваннях опорно-рухового апарату», «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації», на думку співробітників, слід надавати перевагу для формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Результати анкетування підтвердили актуальність обраної проблеми та необхідність розробки концепції і моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

У четвертому розділі **«Концептуальні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності»** викладено концепцію підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; розглянуто модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; розкрито критерії ефективності підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Розроблено та науково обґрунтовано основні положення концепції підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: 1) процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності повинен враховувати причинно-наслідкові зв'язки і залежності, які проявляються у формі провідних тенденцій та визначають стратегію цього процесу, серед яких: *гуманізація* – залежність процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної

реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності у вищому навчальному закладі від міри спрямованості освітнього процесу на особистість студента, орієнтації на особистісну компоненту професійної підготовки; *гуманітаризація*, яка зумовлена зміною ролі вищої школи як соціального інституту, котрий сьогодні покликаний не тільки і не стільки займатися підготовкою професіоналів, скільки готувати широкоосвічених особистостей з високим рівнем загальної культури, активною громадською позицією; така тенденція означає необхідність підвищення загальнокультурного рівня майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; *фундаменталізація* – перерозподіл пріоритетів змісту професійної підготовки із вузькоспеціальних, спеціалізованих компонентів знань на загальнонаукові і загальноспеціальні, які є основою професіоналізму майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; *забезпечення неперервності* освіти, яке корінним чином змінює роль вищої школи, цілі її діяльності і функції, парадигму освіти «на все життя» на освіту «через все життя»; *міждисциплінарний та інтернауковий* характер знань у сучасних освітніх системах, зумовлений системністю і глобальністю сучасних соціальних і професійних проблем, переважно синтетичним характером розвитку сучасної науки і практики; *інтелектуалізація*, яка реалізується через форми проблемного, активного, розвиваючого навчання, у діяльнісному підході та інших, суміжних з ними формах навчальної діяльності, яка має методичний базис на основі пріоритету стимулювання інтелектуальної діяльності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; *динамізація* – необхідність перманентного реагування системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації на всі зміни соціально-професійної практики, а також на прогресивні зміни внутрішніх сторін діяльності вищої школи, яка передбачає постійне трансформування змісту освіти, методичного апарату та інших характеристик її діяльності; механізмом реалізації цього принципу є постійна зміна змісту вимог до підготовленості фахівця з фізичної реабілітації, на що повинні бути спроектовані будь-які зміни як змістовного, так і методичного характеру;

2) теоретико-методологічна основа процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності базується на методологічних підходах, серед яких професійно-особистісний підхід – це фундаментальна основа; системний, акмеологічний і аксіологічний підходи – загальнонаукова основа; особистісно орієнтований підхід – теоретико-методологічна стратегія; діяльнісний, рефлексивний і компетентнісний підходи – практико-орієнтована тактика цього процесу;

3) ядро процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності утворюють взаємопов'язані властивості (релевантність професійному середовищу, інноваційність, комунікативність, трансформованість, комфортність, демократизація і випереджуючий розвиток) і принципи (суб'єктності, неперервності, гуманізації, інтеграції, відкритості і динамічності, науковості, міждисциплінарності, індивідуалізації, проблемності, інноваційності, інтерактивності, креативності, самостійності, рефлексивності, орієнтації на здоров'язбережувальну діяльність);

4) процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності включає стадії адаптації, диференціації, індивідуалізації та стійкого саморозвитку;

5) процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності вимагає педагогічно обґрунтованого поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій з метою максимального наближення теоретичного навчання студентів до практичної діяльності у

реабілітаційних закладах і закладах соціального захисту населення за рахунок впровадження в освітній процес форм і методів активного проблемно-діяльнісного навчання та моделювання професійних ситуацій здоров'язбережувальної спрямованості.

Розроблено і теоретично обґрунтовано модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності (рис. 2), що містить концептуально-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-технологічний і аналітико-результативний *структурні блоки*. *Концептуально-цільовий* включає мету, завдання, підходи і принципи підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. *Організаційно-змістовий* – систему знань, умінь і навичок з навчальних дисциплін: «Загальна теорія здоров'я», «Фізіологія людини», «Основи фізичної реабілітації», «Лікарсько-педагогічний контроль у фізичній реабілітації», «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації», «Здоров'язбережувальні технології у фізичній реабілітації», а також функції (пізнавальну, виховну, розвивальну, комунікативну, адаптаційну, діяльнісну й інтегровальну) підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. *Процесуально-технологічний* – етапи (мотиваційно-діагностичний, активно-діяльнісний, оціночно-аналітичний), форми, методи і засоби підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. *Аналітико-результативний* – структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-аналітичний), критерії, показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. *Результатом* є готовність майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Визначено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, до яких віднесено: інтеграцію теоретичної, наукової та практичної підготовки студентів для набуття професійної компетентності щодо відновлення, зміцнення і збереження здоров'я людини засобами фізичної реабілітації; стимулювання студентів для активного включення у волонтерську здоров'язбережувальну діяльність; створення та реалізацію науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; організацію самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Уточнено критерії сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, до яких віднесено мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний. Показниками *мотиваційного* критерію є наявність у студента потреби у збереженні здоров'я, пізнавального інтересу до науково-практичної інформації здоров'язбережувального характеру, його мотиваційно-ціннісна орієнтація на здоров'язбережувальну діяльність. Показниками *когнітивного* критерію є системність, повнота і ґрунтовність професійно орієнтованих знань, необхідних студенту для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, до яких віднесено знання про: індивідуальне та суспільне здоров'я як професійну проблему; законодавство в галузі фізичної культури і галузі охорони здоров'я; організаційну структуру майбутньої професійної діяльності фахівця з

фізичної реабілітації; особливості організації здоров'язбережувальної діяльності в оздоровчо-реабілітаційних закладах; закономірності формування духовного, фізичного і психічного здоров'я людини на різних етапах її онтогенезу; критерії оцінки норми і відхилень духовного, фізичного і психічного розвитку, адаптаційних реакцій організму людини до дії географічних, кліматичних, соціальних і фізичних чинників; фактори, що сприяють зміцненню здоров'я, підвищенню розумової і фізичної працездатності; типологічні особливості організму здорової людини та морфофункціональні основи патологічних процесів, захворювань і травм; складові чинники здорового способу життя; основи профілактики різних патологічних станів людини; механізми відновлення втрачених функцій організму індивіда з метою досягнення ним оптимальних фізичних кондицій; форми, методи і засоби оздоровчо-реабілітаційної діяльності; механізми лікувальної дії фізичних вправ; особливості комплексного застосування засобів фізичної реабілітації у здоров'язбережувальній діяльності; особливості застосування сучасних здоров'язбережувальних технологій, традиційних і сучасних оздоровчих систем. Показниками *операційно-діяльнісного* критерію є наявність у студента проєктувально-конструктивних, виконавських та аналітико-рефлексивних умінь і навичок щодо здійснення здоров'язбережувальної діяльності. Проєктувально-конструктивні уміння та навички включають гностичні (уміння здобувати, поповнювати та розширювати свої знання про засоби, принципи, методи та форми здоров'язбережувальної діяльності), проєктувально-прогностичні (уміння планувати оздоровчо-реабілітаційні заходи відповідно до загальної, стратегічної мети здоров'язбереження, фізіолого-гігієнічних, психолого-педагогічних факторів, а також оптимальних видів, методів та прийомів здоров'язбережувальної діяльності) та конструктивні уміння та навички (уміння комплексно використовувати різноманітні фізичні вправи, природні та преформовані фізичні чинники для відновлення здоров'я людини; визначати розумову і фізичну працездатність, готовність до систематичних фізичних навантажень у різні вікові періоди). Виконавські уміння та навички включають мотиваційно-стимулюючі (уміння сформувати позитивну мотивацію на відновлення здоров'я; доступно пояснювати завдання заняття та особливості рухових дій, що рекомендуються людині), розвиваючі (уміння проводити педагогічну та просвітницьку діяльність у процесі фізичної реабілітації; навчати людей оцінювати свій фізичний стан, виявляти шкідливі фактори, що негативно впливають на здоров'я, використовувати фізичні навантаження, природні чинники та інші доступні засоби для відновлення, зміцнення і збереження здоров'я), організаційні (уміння направляти процеси відновлення, зміцнення і збереження здоров'я відповідно до індивідуальних особливостей духовного, фізичного і психічного розвитку людини; організувати методичне забезпечення оздоровчо-реабілітаційних занять фізичними вправами для людей, які займаються фізичною культурою самостійно) та комунікативні уміння та навички (уміння налагоджувати правильні взаємини фахівця з фізичної реабілітації з реабілітантом, з колегами; використовувати різні механізми формування міжособистісних взаємин учасників оздоровчо-реабілітаційного процесу, попереджувати і долати конфлікти у спілкуванні). Аналітико-рефлексивні уміння та навички охоплюють контрольні-регулюючі (уміння визначати ступінь стомлення людини після фізичних і розумових навантажень; визначати протипоказання до виконання фізичних і розумових навантажень у зв'язку з віком, станом здоров'я) й оцінювально-результативні уміння та навички (уміння

об'єктивно оцінювати результати власної діяльності; оцінювати і контролювати ефективність реабілітаційних програм на всіх етапах фізичної реабілітації та визначати їх відповідність віку та фізичній підготовленості людини). Показниками *рефлексивно-аналітичного* критерію є повнота прояву соціальної креативності студента, його здатність до самоосвіти і саморозвитку з метою ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

На основі визначених критеріїв розроблено три рівні сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: низький, середній і високий.

Низький рівень сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності характеризується відсутністю у студента потреби у збереженні здоров'я, пізнавального інтересу до науково-практичної інформації здоров'язбережувального характеру, мотиваційно-ціннісної орієнтації на здоров'язбережувальну діяльність; наявністю поверхневих професійно орієнтованих знань, необхідних для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; відсутністю проектувально-конструктивних, виконавських та аналітико-рефлексивних умінь і навичок щодо здійснення здоров'язбережувальної діяльності; відсутністю соціальної креативності та здатності до самоосвіти і саморозвитку для ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

Середній рівень сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності характеризується наявністю у студента достатньо вираженої потреби у збереженні здоров'я, пізнавального інтересу до науково-практичної інформації здоров'язбережувального характеру, мотиваційно-ціннісної орієнтації на здоров'язбережувальну діяльність; достатніми професійно орієнтованими знаннями, необхідними для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; достатньо вираженими проектувально-конструктивними, виконавськими та аналітико-рефлексивними вміннями і навичками щодо здійснення здоров'язбережувальної діяльності; помірно вираженою соціальною креативністю та здатністю до самоосвіти і саморозвитку для ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

Високий рівень сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності характеризується наявністю у студента чітко вираженої потреби у збереженні здоров'я, пізнавального інтересу до науково-практичної інформації здоров'язбережувального характеру, мотиваційно-ціннісної орієнтації на здоров'язбережувальну діяльність; ґрунтовними професійно орієнтованими знаннями, необхідними для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; чітко вираженими проектувально-конструктивними, виконавськими та аналітико-рефлексивними вміннями і навичками щодо здійснення здоров'язбережувальної діяльності; чітко вираженими соціальною креативністю та здатністю до самоосвіти і саморозвитку для ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

Модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності покладено в основу здійснення навчально-виховного процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; водночас розроблені критерії дозволяють здійснити оцінку його ефективності.

У п'ятому розділі «**Науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності**» проана-

лізовано змістове наповнення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; охарактеризовано форми і методи підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; розкрито перспективи модернізації підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Аналіз змістового наповнення процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності показав, що навчальний план професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» складений на основі рекомендованої Міністерством освіти і науки України освітньо-професійної програми підготовки бакалавра здоров'я людини (галузь знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини»). У навчальному плані виокремлено цикл дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки (16 кредитів, що складають 576 годин); цикл математичної, природничо-наукової підготовки (31 кредит, що складає 1116 годин); цикл професійної та практичної підготовки (126 кредитів, які складають 4518 годин); цикл самостійного вибору навчального закладу (59 кредитів, які складають 2005 годин) та вільного вибору студентів (12 кредитів, що складають 432 години). На усі цикли відводиться 8640 академічних годин (термін навчання бакалаврів – 4 роки), що складають 240 кредитів, в тому числі на нормативну частину відводиться 6138 годин – 170 кредитів; на варіативну – 2502 години, що складають 69,5 кредитів. У навчальний план підготовки бакалаврів включено блок професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації об'ємом 33 кредити, що складають 1188 годин. Відбір змісту дисциплін блоку проводився з врахуванням таких принципів: доцільності та відповідності завданням підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; єдності змісту навчання, який дає змогу створити в майбутнього фахівця з фізичної реабілітації певну систему знань, що є науковою основою його подальшої професійної діяльності; забезпечення всебічності вивчення об'єкта, систематичності та об'єктивності знань про нього; інтеграції різнопредметних знань та видів діяльності студентів; задоволення індивідуальних пізнавальних інтересів студентів, конкретизації окремих питань, аспектів навчальних тем; перспективності, який передбачає включення у зміст професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної реабілітації питань здоров'язбережувальної спрямованості здобутих знань; реалізації професійної спрямованості змісту знань та вмінь, зв'язків навчального матеріалу з майбутньою здоров'язбережувальною діяльністю.

Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» з терміном навчання 1,5 років на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» включає три цикли: нормативні дисципліни (17 кредитів – 612 годин), вибіркові дисципліни (30 кредитів, що складають 1188 годин) та практичну підготовку (42 кредити – 1512 годин), на які разом відводиться 90 кредитів, що становить 3240 годин. При підготовці бакалавра та магістра значна увага спрямовується на ґрунтовне оволодіння студентами, майбутніми фахівцями з фізичної реабілітації, знаннями, уміннями і навичками, необхідними для здійснення здоров'язбережувальної діяльності та набуття початкового досвіду практичної діяльності, спрямованої на здоров'язбереження.

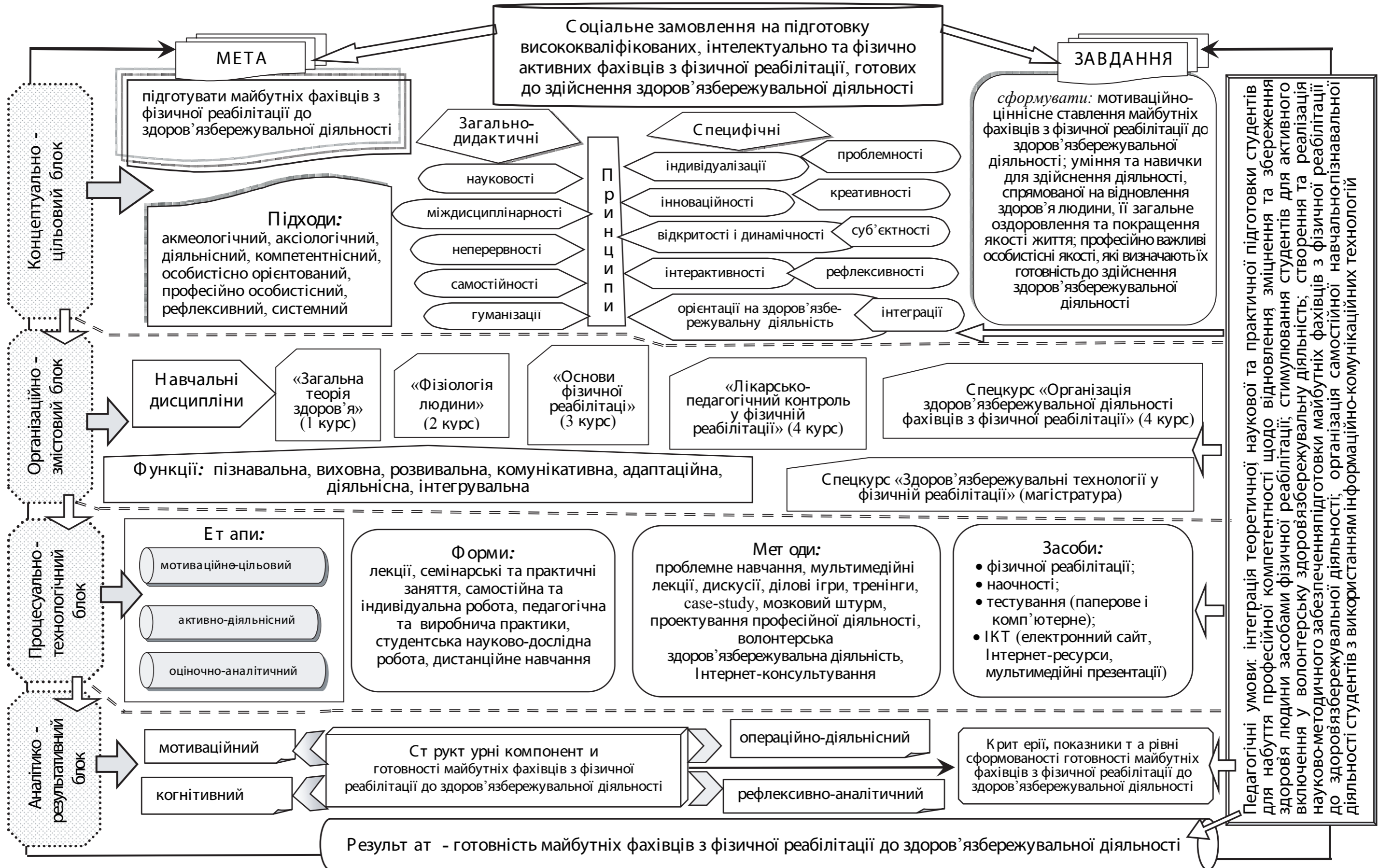

Рис. 2. Модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності

Цілісне та поетапне формування знань, умінь і навичок майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, використання наукового змісту кожної дисципліни для їх підготовки до здоров'язбережувальної діяльності, забезпечення мотивації до вивчення усіх дисциплін і розвиток інтегрального мислення та інтелекту відбувалося в процесі вивчення таких навчальних дисциплін, як «Загальна теорія здоров'я» – 144 години (4 кредити), «Фізіологія людини» – 180 годин (5 кредитів), «Основи фізичної реабілітації» – 72 години (2 кредити), «Лікарсько-педагогічний контроль у фізичній реабілітації» – 54 години (1,5 кредитів) та спецкурсів «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації» – 54 години (1,5 кредитів) і «Здоров'язбережувальні технології у фізичній реабілітації» – 162 години (4,5 кредитів) (табл. 1). Практичний досвід здоров'язбережувальної діяльності студенти здобували під час проходження педагогічної та виробничої практик.

Таблиця 1

Навчальні дисципліни, спрямовані на підготовку майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності

№ з/п	Назва навчальної дисципліни	Кредитів ECTS	К-ть годин	Період вивчення
1	Загальна теорія здоров'я	4	144	I курс
2	Фізіологія людини	5	180	II курс
3	Основи фізичної реабілітації	2	72	III курс
4	Лікарсько-педагогічний контроль у фізичній реабілітації	1,5	54	IV курс
5	Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації	1,5	54	IV курс
6	Здоров'язбережувальні технології у фізичній реабілітації	4,5	162	магістратура

Викладання спецкурсу «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації» було спрямовано на оволодіння студентами ґрунтовними знаннями про зміст, функції й умови ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності та особливості її поетапної реалізації у реабілітаційних закладах та закладах соціального захисту населення в напрямку переходу від процесу відновлення до процесу оздоровлення.

Вивчення спецкурсу «Здоров'язбережувальні технології у фізичній реабілітації» було спрямовано на оволодіння студентами ґрунтовними знаннями про мету, завдання й принципи комплексного застосування засобів фізичної реабілітації як технологій здоров'язбереження у період реконвалесценції чи хронічного перебігу захворювання.

Оволодіння майбутніми фахівцями з фізичної реабілітації знаннями, вміннями та навичками щодо здійснення здоров'язбережувальної діяльності передбачало застосування різних форм: лекцій, семінарських та практичних занять, індивідуальної і самостійної роботи студентів, практик, студентської науково-дослідної роботи і дистанційного навчання. Серед методів підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності перевага надавалася методам інтерактивного навчання, спрямованим на активізацію пізнавальної діяльності студентів і забезпечення поєднання педагогічних дій викладача з ініціативними самостійними пошуками знань студента. Наведено

приклади використання таких інтерактивних методів навчання, як ділові і проблемні ігри, мозковий штурм, тренінги, кейс-технології, проектування професійної діяльності (метод проектів), а також розкрито особливості організації індивідуальної та самостійної роботи студентів, які полягали у поступовому зростанні складності завдань на різних курсах навчання. Крім того, охарактеризовано волонтерську здоров'язбережувальну діяльність як первинну ланку апробації готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, підкреслено, що вона сприяє формуванню фундаменту професійного світосприйняття студентів.

Закцентовано увагу на тому, що педагогічна і виробнича практики є важливими складовими підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності та передбачають формування у студентів професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень та оволодіння сучасними методами лікарсько-педагогічного контролю у фізичній реабілітації. Педагогічна практика (270 годин – 7,5 кредитів) проводилася на 4 курсі підготовки бакалавра. Її метою було оволодіння спеціальними методичними та організаційно-практичними вміннями і навичками застосування фізичних вправ, масажу та природних чинників для профілактики прогресування захворювань, загального оздоровлення і покращення якості життя дітей з особливими потребами та дітей з ослабленим здоров'ям дошкільного і шкільного віку. Виробнича практика (720 годин – 20 кредитів), яку студенти проходять під час навчання в магістратурі, покликана закріпити набуті професійні вміння і навички у реабілітаційних закладах та закладах соціального захисту населення. Її метою було оволодіння спеціальними управлінськими, методичними та організаційно-практичними вміннями і навичками застосування засобів фізичної реабілітації у комплексному процесі відновлення, зміцнення та збереження здоров'я людини, досягнення нею оптимального фізичного стану, розширення адаптаційних резервів організму, що особливо важливо для майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Підкреслюється також, що важливою ланкою підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності є студентська науково-дослідна робота, а також виховна робота зі студентами. Ці види роботи впливають на формування активної життєвої позиції майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, сприяють їх залученню до здорового способу життя, розвивають особистісні професійні якості і беруть участь у корекції життєвих цінностей та мотивів здоров'язбережувальної діяльності.

Наголошується, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації впливає на професійний розвиток студентів, сприяє підвищенню ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в цілому та формуванню їх готовності до здоров'язбережувальної діяльності зокрема. Інструментальні засоби комп'ютерних комунікацій, які використовувалися у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, базуються на Інтернет-ресурсах, зокрема: WWW- сторінки, електронні конференції, електронна пошта. Розкрито особливості роботи з навчально-методичним забезпеченням на сайті інформаційної підтримки студентів, магістрантів, аспірантів та фахівців галузі знань «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини» кафедри фізичної реабілітації Луцького

інституту розвитку людини Університету «Україна». Визначено роль використання електронних навчально-методичних комплексів у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації як таких, що створюють передумови для формування їх готовності до здоров'язбережувальної діяльності через активізацію пізнавальної діяльності та варіативність навчального процесу, ефективне підвищення якості знань та мотивацію до навчання.

Розкрито перспективи модернізації підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, до яких віднесено: здійснення глибокого, системного аналізу основних проблем підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, шляхів їх вирішення, стимулювання процесів модернізації і розвитку; необхідність узгодження змісту навчального плану підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації з програмами підготовки фахівців у закордонних країнах та їх адаптація у межах України; створення у вищих навчальних закладах таких умов, які дозволять подолати традиційні межі розподілу між «навчальним», «позанавчальним» і «вільним» часом з метою розвитку креативного мислення, творчого осмислення й опанування інноваційних оздоровчих технологій та саморозвитку студента; постійне оновлення змісту підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності у зв'язку з досягненнями науки, техніки і технології, наук про здоров'я, суспільство і людину, забезпечення варіативності і гнучкості навчальних планів та програм, їх оперативного реагування на потреби суспільної і виробничої практик, можливість вибору алгоритму навчання відповідно до індивідуальних можливостей студентів: об'єму, темпів і форм освіти; використання у самостійній роботі студентів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання, електронних навчально-методичних комплексів, діагностичних засобів визначення професійної готовності та якостей особистості майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; орієнтація не тільки на професійну, але й на особистісну складову професійної підготовки, що дозволить майбутньому фахівцю з фізичної реабілітації в міру необхідності в процесі трудових відносин виявляти ініціативу, гнучкість, самовдосконалюватися та самореалізовуватися, що забезпечить високий адаптаційний потенціал випускника на ринку праці. Основним результатом модернізації підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності повинна стати не оновлена система знань, умінь і навичок сама по собі, а набір ключових і професійних компетенцій у загальноосвітній, інтелектуальній, оздоровчій, інформаційно-комунікаційній, виробничій та інших сферах.

У шостому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності реалізації моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності»** розкрито особливості організації та методик проведення експериментальної роботи; здійснено аналіз результатів педагогічного експерименту.

Дослідження проводилося впродовж 2007-2012 років і охоплювало чотири етапи науково-педагогічного пошуку. *Перший етап* (2007-2008 рр.) – *теоретико-пошуковий* – був присвячений теоретичному обґрунтуванню проблеми дослідження. На цьому етапі розроблялися програма і методика дослідження, визначалися його

мета, завдання, об'єкт, предмет, загальна і часткові гіпотези; вивчалися та аналізувалися історична, філософська, педагогічна, психологічна та фахова література, інформаційні ресурси мережі Інтернет, вітчизняний та зарубіжний досвід підготовки фахівців; вивчався стан дослідження проблеми в теорії і практиці вищої фізкультурної освіти; аналізувалися закони, постанови, положення та інші нормативно-правові документи; вивчалася навчально-методична документація вищих навчальних закладів щодо забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; визначався понятійний і науковий апарат дослідження; здійснювалися систематизація й узагальнення емпіричного матеріалу з досліджуваної проблеми.

Другий етап (2008-2009 рр.) – теоретико-методологічний – включав теоретичне дослідження сучасного стану підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; визначення методологічних підходів до проблеми дослідження; розробку та обґрунтування концептуальних положень і моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; виявлення й обґрунтування педагогічних умов її успішної реалізації; розробку науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; розробку критеріальної бази дослідження; проведення констатувального експерименту.

Третій етап (2009-2011 рр.) – експериментально-аналітичний – пов'язаний з проведенням формульовального експерименту щодо апробації основних концептуальних положень дослідження. Під час цього етапу здійснювалася експериментальна перевірка моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; проводилася педагогічна діагностика готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; здійснювалися кількісна та якісна обробка результатів експерименту, їхній аналіз; розроблялися та впроваджувалися у процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації навчальні програми; готувалися до друку публікації з теми наукового пошуку; здійснювалася апробація результатів дослідження у доповідях на конференціях. У співавторстві з Л. П. Сущенко опубліковані навчальний посібник «Термінологія напряму підготовки «Здоров'я людини», навчально-методичний посібник «Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях», «Тестові завдання з дисципліни «Фізична реабілітація». Опубліковані методичні рекомендації для самопідготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до практичних занять з дисципліни «Фізіологія людини», написані у співавторстві з С. Я. Індікою. Надруковано методичні рекомендації до вивчення спецкурсу «Організація здоров'язбережувальної діяльності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації».

Четвертий етап (2011-2012 рр.) – узагальнювальний – включав узагальнення та систематизацію отриманих результатів педагогічного експерименту; уточнення загальних висновків і практичних рекомендацій; продовження впровадження результатів дослідження у практику роботи вищих навчальних закладів України щодо підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; оформлення рукопису докторської дисертації; визначення перспектив подальшого вивчення поставленої проблеми. Опубліковано монографію «Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика».

Педагогічний експеримент щодо організації підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності тривав протягом 2007-2012 років і включав констатувальний та формувальний етапи.

Завданнями *констатувального етапу* педагогічного експерименту (2007-2008 рр.) визначено: дослідження сучасного стану підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності на основі анкетування студентів і викладачів вищих навчальних закладів України і співробітників реабілітаційних закладів та закладів соціального захисту населення; розробка й обґрунтування основних положень концепції і моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; виявлення показників ефективності підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; визначення методів діагностики ефективності підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Завдання *формувального етапу* педагогічного експерименту (2008-2012 рр.), який проводився з урахуванням теоретико-методологічної бази дослідження і результатів констатувального експерименту, включали впровадження моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; визначення кінцевого рівня сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

На різних етапах педагогічного експерименту дослідженням було охоплено близько 1100 студентів і 160 викладачів із 16 вищих навчальних закладів України, 38 співробітників реабілітаційних закладів і закладів соціального захисту населення. Така дослідницька база дозволила забезпечити репрезентативність статистично достовірної вибірки і розширити межі використання теоретичних висновків та практичних рекомендацій.

Для дослідно-експериментальної роботи було обрано Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна» та Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Відповідно до завдань педагогічного експерименту із студентів цих вищих навчальних закладів було сформовано контрольну ($n=112$ осіб) й експериментальну ($n=122$ особи) групи загальною чисельністю 234 студента набору 2007 року.

Студенти контрольної групи навчалися за традиційною схемою навчально-виховного процесу; в експериментальній групі процес навчання включав впровадження моделі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Впровадження моделі супроводжувалося педагогічним моніторингом, у процесі якого був розроблений і модифікований діагностичний інструментарій для дослідження динаміки розвитку компонентів готовності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності зокрема і сформованості готовності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності в цілому. Були використані такі діагностичні засоби: модифікована методика «Дослідження мотивації професійного навчання студентів» В. Г. Каташева (для визначення рівня сформованості готовності за мотиваційним критерієм); тестові завдання з фізичної реабілітації (для визначення рівня сформованості готовності за когнітивним критерієм); діагностична картка для оцінки рівня

сформованості операційно-діяльнісного компоненту готовності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності (для визначення рівня сформованості готовності за операційно-діяльним критерієм); тест для визначення соціальної креативності особистості і тест для визначення здатності до самоосвіти та саморозвитку особистості (для визначення рівня сформованості готовності за рефлексивно-аналітичним критерієм).

Впроваджено розроблену у співавторстві комп'ютерну програму «БКСЛ: Педагогічна діагностика готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності», яка дозволила оцінити рівні сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Для визначення достовірності відмінностей між середніми значеннями показників використовувався t-критерій Стьюдента нормального розподілу; опрацювання експериментальних даних, отриманих на початку і в кінці педагогічного експерименту, здійснювалося за допомогою кореляційного аналізу.

Абсолютний приріст досліджуваних показників у контрольній та експериментальній групах наприкінці педагогічного експерименту відображено на рисунку 3.

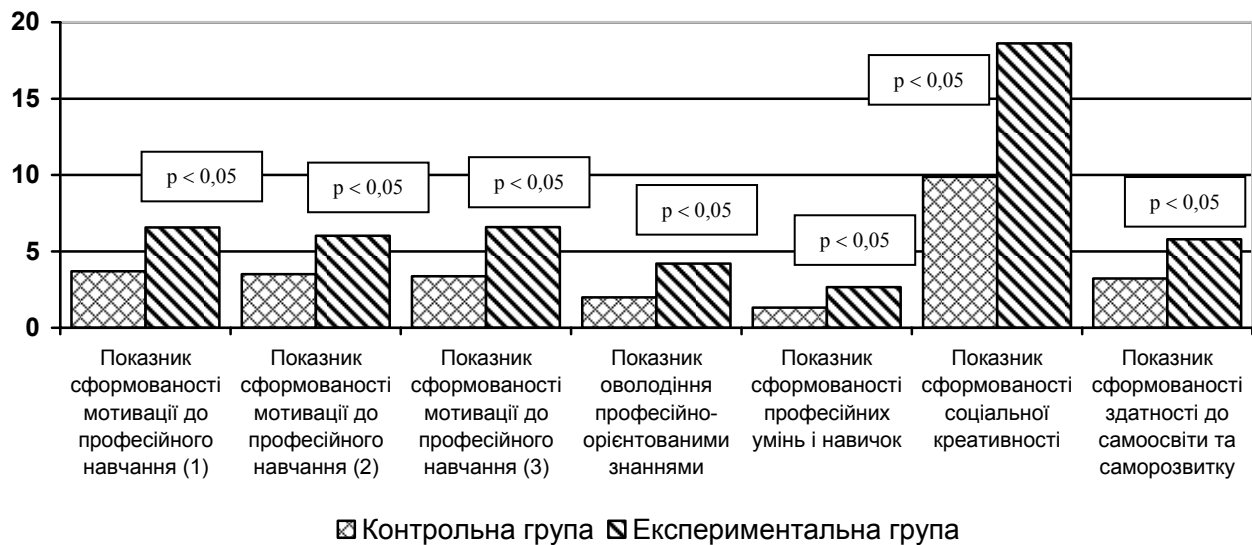

Рис. 3. Абсолютний приріст досліджуваних показників у контрольній та експериментальній групах наприкінці педагогічного експерименту

Зокрема, наприкінці педагогічного експерименту абсолютний приріст показника сформованості мотивації майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійного навчання (за сукупністю питань 1) склав $(6,57 \pm 0,02)$ балів у експериментальній та $(3,69 \pm 0,05)$ балів у контрольній групах ($P < 0,05$); абсолютний приріст показника сформованості мотивації майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійного навчання (за сукупністю питань 2) склав $(6,02 \pm 0,03)$ балів у експериментальній та $(3,51 \pm 0,03)$ балів у контрольній групах ($P < 0,05$); абсолютний приріст показника сформованості мотивації майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійного навчання (за сукупністю питань 3) склав $(5,68 \pm 0,11)$ балів у експериментальній та $(3,37 \pm 0,01)$ балів у контрольній групах ($P < 0,05$); абсолютний приріст показника оволодіння майбутніми фахівцями з фізичної реабілітації професійно орієнтованими знаннями, необхідними для здійснення здоров'язбережувальної діяльності, склав $(4,2 \pm 0,01)$ балів у експериментальній та

($2,0 \pm 0,15$) балів у контрольній групах ($P < 0,05$); абсолютний приріст показника сформованості проєктувально-конструктивних, виконавських та аналітико-рефлексивних умінь і навичок майбутніх фахівців з фізичної реабілітації щодо здійснення здоров'язбережувальної діяльності склав ($2,67 \pm 0,08$) балів у експериментальній та ($1,32 \pm 0,06$) балів у контрольній групах ($P < 0,05$); абсолютний приріст показника сформованості соціальної креативності склав ($18,61 \pm 0,39$) балів у експериментальній та ($9,87 \pm 0,65$) балів у контрольній групах ($P < 0,05$); абсолютний приріст показника сформованості здатності до самоосвіти і саморозвитку майбутніх фахівців з фізичної реабілітації склав ($5,78 \pm 0,08$) балів у експериментальній та ($3,23 \pm 0,04$) балів у контрольній групах ($P < 0,05$).

Порівняльний аналіз показників, які характеризують рівні сформованості готовності до здоров'язбережувальної діяльності студентів контрольної та експериментальної груп свідчить, що наприкінці педагогічного експерименту збільшилась кількість студентів з *високим рівнем* за мотиваційним критерієм в експериментальній групі на 14,75%, у контрольній – на 7,14%; за когнітивним критерієм в експериментальній групі на 10,67%, у контрольній – на 4,47%; за операційно-діяльнісним критерієм в експериментальній групі на 13,11%, у контрольній – на 6,25%; за рефлексивно-аналітичним критерієм, який характеризує сформованість соціальної креативності студентів, в експериментальній групі на 15,57%, у контрольній – на 7,14%; за рефлексивно-аналітичним критерієм, який характеризує сформованість здатності студентів до самоосвіти і саморозвитку, в експериментальній групі на 14,75%, у контрольній – на 7,15% (табл. 2).

Таблиця 2

Рівні сформованості готовності до здоров'язбережувальної діяльності студентів контрольної та експериментальної груп, %

Рівні	Етап	Критерії сформованості готовності									
		Мотиваційний		Когнітивний		Операційно-діяльнісний		Рефлексивно-аналітичний (повнота прояву соціальної креативності)		Рефлексивно-аналітичний (здатність до самоосвіти та саморозвитку)	
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Низький	початок	58,93	50,0	58,93	50,82	57,14	56,56	58,93	52,46	51,79	50,82
	кінець	43,75	18,85	47,32	27,05	45,54	29,51	45,54	26,23	39,29	24,59
Середній	початок	31,25	37,7	30,36	36,89	32,14	31,97	32,25	36,07	37,5	37,7
	кінець	39,27	54,1	37,5	50,0	37,5	45,9	37,5	46,72	42,86	49,18
Високий	початок	9,82	12,3	10,71	12,30	10,71	11,48	9,82	11,48	10,71	11,48
	кінець	16,96	27,05	15,18	22,95	16,96	24,59	16,96	27,05	17,86	26,23

Збільшилась кількість студентів із *середнім рівнем* за мотиваційним критерієм в експериментальній групі на 16,4%, у контрольній – на 8,02%; за когнітивним критерієм в експериментальній групі на 13,11%, у контрольній – на 7,14%; за операційно-діяльнісним критерієм в експериментальній групі на 13,93%, у контрольній – на 5,36%; за рефлексивно-аналітичним критерієм, який характеризує сформованість соціальної креативності студентів, в експериментальній групі на 10,65%, у контрольній – на 6,25%; за рефлексивно-аналітичним критерієм, який

характеризує сформованість здатності студентів до самоосвіти і саморозвитку, в експериментальній групі на 11,48%, у контрольній – на 5,36% (табл. 2).

Зменшилася кількість студентів з *низьким рівнем* за мотиваційним критерієм в експериментальній групі на 31,15%, у контрольній – на 15,18%; за когнітивним критерієм в експериментальній групі на 23,77%, у контрольній – на 11,61%; за операційно-діяльнісним критерієм в експериментальній групі на 27,05%, у контрольній – на 11,6%; за рефлексивно-аналітичним критерієм, який характеризує сформованість соціальної креативності студентів, в експериментальній групі на 26,23%, у контрольній – на 13,39%; за рефлексивно-аналітичним критерієм, який характеризує сформованість здатності студентів до самоосвіти і саморозвитку, в експериментальній групі на 26,23%, у контрольній – на 12,5% (табл. 2).

Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язберезувальної діяльності свідчить (рис. 4), що наприкінці педагогічного експерименту кількість студентів з *високим рівнем* сформованості готовності зросла в експериментальній групі з 11,94% до 26,11%, у контрольній – з 10,59% до 17,22%; кількість студентів з *середнім рівнем* сформованості готовності збільшилася в експериментальній групі з 36,18% до 49,53%, у контрольній – з 32,65% до 39,67%; кількість студентів з *низьким рівнем* сформованості готовності зменшилася в експериментальній групі з 51,87% до 24,36%, у контрольній – з 56,76% до 43,11%.

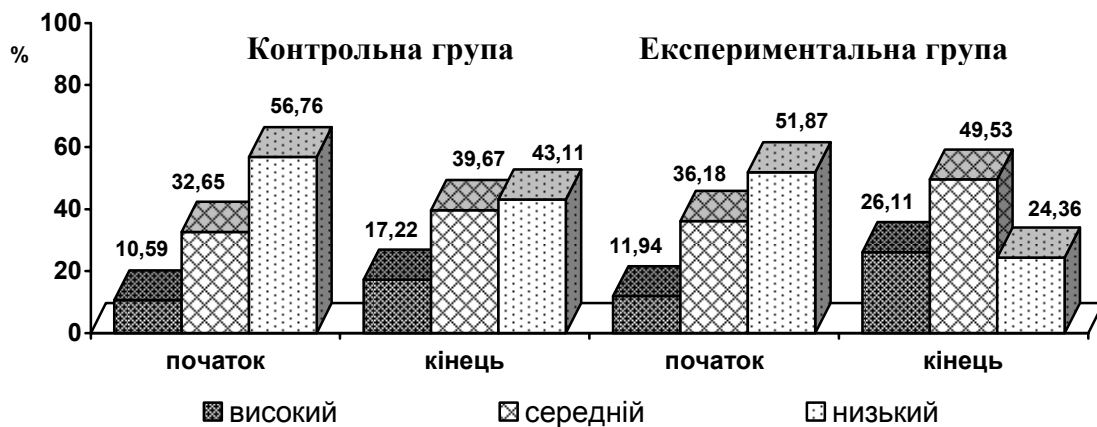

Рис. 4. Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язберезувальної діяльності

Кореляційний аналіз експериментальних показників виявив, що за результатами формувального етапу педагогічного експерименту в експериментальній групі існують достовірні кореляційні взаємозв'язки між окремими структурними компонентами готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язберезувальної діяльності, зокрема: між показниками когнітивного і мотиваційного компонентів ($r=0,251$); між показником операційно-діяльнісного і одним з показників рефлексивно-аналітичного компонентів (сформованістю здатності до самоосвіти та саморозвитку студентів) ($r=0,216$); між показниками рефлексивно-аналітичного компоненту (сформованістю здатності до самоосвіти і саморозвитку студентів та сформованістю соціальної креативності студентів) ($r=0,396$). У контрольній групі характер кореляційних взаємозв'язків наприкінці педагогічного експерименту фактично не змінився.

Результати педагогічного експерименту свідчать про суттєві позитивні зміни рівнів сформованості готовності до здоров'язбережувальної діяльності у студентів експериментальної групи порівняно зі студентами контрольної групи.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності засвідчив, що її вирішення потребує комплексного підходу. Соціально-економічні перетворення в Україні, глобальна екологічна криза актуалізували проблему збереження фізичного, психічного, духовного і соціального здоров'я населення країни. В умовах загострення оздоровчих і демографічних проблем суспільства виникла нагальна необхідність у відродженні природних підходів до вирішення проблем здоров'я людини, важливу роль у впровадженні яких відіграють фахівці з фізичної реабілітації. Необхідність професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, готових до здійснення здоров'язбережувальної діяльності, визначена пріоритетними напрямками їх роботи, до яких належить діяльність з відновлення здоров'я, загального оздоровлення та покращення якості життя людини за допомогою засобів фізичної реабілітації і оздоровчих чинників природи. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності розглядається як цілеспрямований процес набуття студентами здатності здійснювати на всіх етапах – від планування до реалізації – професійно організовану діяльність щодо відновлення, зміцнення та збереження здоров'я різних соціально-демографічних груп у реабілітаційних закладах і закладах соціального захисту населення. Здоров'язбережувальна діяльність розглядається як специфічна форма людської активності, яка спрямована на формування здорового способу життя і забезпечує повне біосоціальне функціонування індивіда, його фізичну й інтелектуальну працездатність, достатню адаптацію до природних впливів і мінливості зовнішнього середовища.

2. Теоретичне обґрунтування сутності та структурних компонентів готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності увиразнює їх розподіл на мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний. Мотиваційний компонент характеризує мотивацію до професійного навчання, яке дозволяє здійснювати здоров'язбережувальну діяльність; когнітивний компонент відображає сукупність професійно орієнтованих знань, необхідних для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; операційно-діяльнісний компонент характеризує проєктувально-конструктивні, виконавські та аналітико-рефлексивні уміння і навички для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; рефлексивно-аналітичний компонент відображає соціальну креативність та здатність до самоосвіти і саморозвитку для ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

3. Розроблено та науково обґрунтовано основні положення концепції підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: 1) процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності повинен враховувати причинно-наслідкові зв'язки і залежності, які проявляються у формі провідних тенденцій та визначають його стратегію: гуманізацію, фундаменталізацію, гуманітаризацію, імператив

неперервності, міждисциплінарність та інтернауковість, інтелектуалізацію і динамізацію; 2) теоретико-методологічна основа процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності базується на методологічних підходах, серед яких професійно-особистісний підхід – це фундаментальна основа; системний, акмеологічний і аксіологічний підходи – загальнонаукова основа; особистісно орієнтований підхід – теоретико-методологічна стратегія; діяльнісний, рефлексивний і компетентнісний підходи – практико-орієнтована тактика цього процесу; 3) ядро процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності утворюють взаємопов'язані властивості (релевантність професійному середовищу, інноваційність, комунікативність, трансформованість, комфортність, демократизація і випереджувачий розвиток) і принципи (суб'єктності, неперервності, гуманізації, інтеграції, відкритості і динамічності, науковості, міждисциплінарності, індивідуалізації, проблемності, інноваційності, інтерактивності, креативності, самостійності, рефлексивності, орієнтації на здоров'язбережувальну діяльність); 4) процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності включає стадії адаптації, диференціації, індивідуалізації та стійкого саморозвитку; 5) процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності вимагає педагогічно обґрунтованого поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій з метою максимального наближення теоретичного навчання студентів до практичної діяльності у реабілітаційних закладах і закладах соціального захисту населення за рахунок впровадження в освітній процес форм і методів активного проблемно-діяльнісного навчання та моделювання професійних ситуацій здоров'язбережувальної спрямованості.

4. Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності включає такі структурні блоки: концептуально-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-технологічний і аналітико-результативний. Концептуально-цільовий блок складається з мети, завдань, методологічних підходів і принципів підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. Організаційно-змістовий блок включає систему знань, умінь та навичок з навчальних дисциплін «Загальна теорія здоров'я», «Фізіологія людини», «Основи фізичної реабілітації», «Лікарсько-педагогічний контроль у фізичній реабілітації», «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації», «Здоров'язбережувальні технології у фізичній реабілітації», а також функції (пізнавальну, виховну, розвивальну, комунікативну, адаптаційну, діяльнісну та інтегровальну) підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. Процесуально-технологічний блок включає етапи (мотиваційно-діагностичний, активно-діяльнісний, оціночно-аналітичний), форми, методи і засоби підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. Аналітико-результативний блок містить структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний,

критерії та показники сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. Результатом є готовність майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

5. Уточнено критерії (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. Мотиваційний критерій визначає ступінь сформованості у студента мотивації до професійного навчання, яке дозволить йому здійснювати здоров'язбережувальну діяльність; когнітивний критерій визначає ступінь оволодіння студентом сукупністю професійно орієнтованих знань, необхідних йому для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; операційно-діяльнісний критерій визначає ступінь сформованості у студента проектувально-конструктивних, виконавських та аналітико-рефлексивних умінь і навичок для здійснення здоров'язбережувальної діяльності; рефлексивно-аналітичний критерій визначає ступінь сформованості у студента соціальної креативності та здатності до самоосвіти і саморозвитку для ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

6. Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності свідчить, що наприкінці педагогічного експерименту збільшилась кількість студентів з *високим рівнем* сформованості готовності в експериментальній групі – на 14,17%, у контрольній – на 6,63%; збільшилась кількість студентів з *середнім рівнем* сформованості готовності в експериментальній групі – на 13,35%, у контрольній – на 7,02%; зменшилась кількість студентів з *низьким рівнем* сформованості готовності в експериментальній групі – на 27,51%, у контрольній – на 13,65%.

7. Розроблено навчально-методичний супровід процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, який включає навчально-методичні комплекси з дисциплін «Загальна теорія здоров'я», «Фізіологія людини», «Основи фізичної реабілітації», «Лікарсько-педагогічний контроль у фізичній реабілітації», «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації» і «Здоров'язбережувальні технології у фізичній реабілітації».

Проблема підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності складна і багатогранна, тому проведене дослідження не вичерпує всі аспекти досліджуваної проблеми. Це дозволяє окреслити перспективи подальших досліджень, які охоплюють змістові характеристики та технологічні особливості підготовки фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності на етапі післядипломної освіти та їх професійне самовдосконалення впродовж життя з метою забезпечення високого адаптаційного потенціалу фахівця на ринку праці.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. **Белікова Н. О.** Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика: монографія / Наталія Олександрівна Белікова. – К.: ТОВ «Козарі», 2012. – 584 с.

2. **Белікова Н. О.** До питання сутнісного наповнення дефініції «освіта» майбутнього фахівця з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Наукові записки: зб. наук. ст. / Міністерство освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. LXXVI (76). – С. 20-30.
3. **Белікова Н. О.** Формування готовності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до здоров'язберігаючої діяльності / Н. О. Белікова // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 41. – Рівне: РДГУ, 2008. – С. 28-31.
4. **Белікова Н. О.** Перспективи розвитку вищої фізкультурної освіти у контексті професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2009. – № 43. – С. 34-38.
5. **Белікова Н. О.** Гуманізація та модернізація як основні категорії сучасної парадигми освіти майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Наукові записки: зб. наук. ст. / Міністерство освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. LXXVII (77). – С. 10-18.
6. **Белікова Н. О.** Основні визначення фізично-реабілітаційної освіти / Н. О. Белікова // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр. – № 6(8). – К.: Університет «Україна», 2009. – С. 311-318.
7. **Белікова Н. О.** Основні дефініції системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Наукові записки: зб. наук. ст. / Міністерство освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. LXXX (80). – С. 18-25.
8. **Белікова Н. О.** Формування мотиваційної сфери у процесі фізичного виховання майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Випуск 64. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт: зб. – Чернігів: ЧДПУ, 2009. – № 64. – С. 240-244.
9. **Белікова Н. О.** Теоретико-методичні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2009. – № 5. – С. 16-19.
10. **Белікова Н. О.** Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Наукові записки: зб. наук. пр. / Міністерство освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. LXXXII (82). – С. 13-19.
11. **Белікова Н. О.** Формування здоров'язберігаючої компетентності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Педагогіка, психологія та

- медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХДАДМ (ХХІІ), 2009. – № 6. – С. 7-10.
12. **Белікова Н. О.** Основні аспекти професійної діяльності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2009. – Вип. 2. – С. 24-34.
 13. **Белікова Н. О.** Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в Російській Федерації / Н. О. Белікова // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. Вип. 468. Педагогіка та психологія. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2009. – С. 12-20.
 14. **Белікова Н. О.** Структура підготовки фахівців з фізичної реабілітації в системі вищої фізкультурної освіти Російської Федерації / Н. О. Белікова // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. – Вип. XLVIII / За заг. ред. проф. В. І. Сипченка. – Слов'янськ: СДПУ, 2009. – С. 3-11.
 15. **Белікова Н. О.** Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у контексті Болонського процесу / Н. О. Белікова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. пр. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 6. – С. 25-28.
 16. **Белікова Н. О.** Основні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у Польщі / Н. О. Белікова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту // наук. журнал. – Харків, ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2010. – № 3. – С. 7-10.
 17. **Белікова Н. О.** Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в системі Європейського простору вищої освіти / Н. О. Белікова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Наук. журнал. – 2010. – № 4 (6). – С. 249-256.
 18. **Белікова Н. О.** Структура та зміст підготовки фахівців з фізичної реабілітації в окремих країнах Європи / Н. О. Белікова // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини / Гол. ред.: Мартинюк М. Т. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2010. – Ч. 1. – С.19-27.
 19. **Белікова Н. О.** Організаційні аспекти спеціалізованої підготовки фахівців з фізичної реабілітації в зарубіжних країнах / Н. О. Белікова // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ: БДПУ, 2010. – № 2. – С. 280–287.
 20. **Белікова Н. О.** Структура професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в Австралії / Н. О. Белікова // Проблеми педагогічних технологій: зб. наук. пр., Луцьк. – Вип. 2. – 2010. – С. 97-102.
 21. **Белікова Н. О.** Теоретичні основи формування у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації готовності до здоров'язбережувальної діяльності / Н. О. Белікова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Наук. журнал. – Харків, ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2010. – № 11. – С. 12-16.
 22. **Белікова Н. О.** Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах / Н. О. Белікова // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. ст. Сер.: Педагогіка і психологія. – Ялта: РВВ КГУ, 2011. – Вип. 30. – Ч. 1. – С. 14-21.

23. **Белікова Н. О.** Порівняльний аналіз систем підготовки фахівців з фізичної реабілітації в деяких країнах Європи / Н. О. Белікова // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: зб. наук. пр. / редкол.: Огнев'юк В. О., Бех І. Д., Хоружа Л. Л. та ін. – К.: Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2011. – № 1 (15). – С. 14-18.
24. **Белікова Н. О.** Зміст процесу формування у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації готовності до здоров'язбережувальної діяльності / Н. О. Белікова, Р. П. Карпюк, О. Н. Дем'янчук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. пр. / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 10. – С. 53-57.
25. **Белікова Н. О.** Застосування новітніх педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка [Текст] / Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів: ЧДПУ, 2011. – Вип. 86, Т. II. – С. 296-299.
26. **Белікова Н. О.** Теоретичні засади професійної підготовленості майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова, А. М. Сітовський // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. пр. / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 13. – С. 23-27.
27. **Белікова Н. О.** Особливості моделювання готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності / Н. О. Белікова // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка [Текст] / Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів: ЧДПУ, 2011. – Вип. 91, Т. 1. – С. 54-57.
28. **Белікова Н. О.** Концептуальні підходи до формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності / Н. О. Белікова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Наук. журнал. – Харків, ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2012. – № 1. – С. 17-21.

Опубліковані праці апробаційного характеру

29. Комп'ютерна програма «БКСЛ: Педагогічна діагностика готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності» / **Н. О. Белікова**, Р. П. Карпюк, Л. П. Сущенко, О. М. Лінчук. – Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 41552 від 28.12.2011 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України.
30. **Белікова Н. О.** Термінологія напрямку підготовки «Здоров'я людини»: навч. посіб. / Н. О. Белікова, Л. П. Сущенко. – К.: ТОВ «Козарі», 2009. – 182 с.
31. **Белікова Н. О.** Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навчально-методичний посібник / Н. О. Белікова, Л. П. Сущенко. – К.: ТОВ «Козарі», 2009. – 76 с.

32. **Белікова Н. О.** Фізіологія людини: методичні рекомендації для самопідготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до практичних занять / Н. О. Белікова, С. Я. Индика. – Луцьк: РВВ ЛІРоЛ, 2010. – 116 с.
33. **Белікова Н. О.** Методичні рекомендації до вивчення спецкурсу «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації»: методичні рекомендації / Н. О. Белікова. – Луцьк: РВВ ЛІРоЛ, 2010. – 110 с.
34. **Белікова Н. О.** Тестові завдання з дисципліни «Фізична реабілітація» / Н. О. Белікова, Л. П. Сущенко. – К.: ТОВ «Козарі», 2009. – 36 с.
35. **Белікова Н. О.** Тестові завдання з наукових засад професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова, Л. П. Сущенко. – К.: ТОВ «Козарі», 2010. – 42 с.
36. **Белікова Н. О.** Особливості формування культури здоров'я майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Валеологічна освіта в навчальних закладах України: стан і перспективи розвитку. – Кіровоград, КДПУ імені Володимира Винниченка, 2009. – С. 61-66.
37. **Белікова Н. О.** Місце фізичної культури в системі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Сучасні технології у сфері фізичного виховання, спорту та валеології: зб. наук. праць за матеріалами III міжнародної (Інтернет) науково-практичної конференції: Х.: Акад. ВВ МВС України, 2009. – С. 119-125.
38. **Белікова Н. О.** Аналіз досвіду підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у Великобританії / Н. О. Белікова // Збірник наукових праць Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка. – Вип. 1 (3). – Серія «Педагогічні науки». – Кременець: КОГП ім. Тараса Шевченка, 2010. – С. 8-13.
39. **Белікова Н. О.** Сучасний стан професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації у Канаді / Н. О. Белікова // Актуальні питання вищої професійної освіти: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (Донецьк, 18 березня 2010 р.). / під ред. Л. О. Демінської; ДДІЗФВіС. – Донецьк, 2010. – С. 17-24.
40. **Белікова Н. О.** Особливості професіоналізації фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Спорт, духовність і гуманізм в сучасному світі: матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції, (Донецьк, 14 жовтня 2010 р.). / під ред. Л. О. Демінської; ДДІЗФВіС. – Донецьк, 2010. – С. 16-20.
41. **Белікова Н. О.** Сучасний стан професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Сучасні оздоровчо-реабілітаційні технології: зб. наук. пр. – Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2011. – Вип. 6. – С. 38-43.
42. **Белікова Н. О.** Окремі аспекти формування у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації готовності до здоров'язбережувальної діяльності / Н. О. Белікова // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Вип. 15: у 4-х т. – Л.: ЛДУФК, 2011. – Т. 4. – С. 12-18.
43. **Белікова Н. О.** Здоров'язбережувальні технології як провідний чинник у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Педагогіка здоров'я: зб. наук. пр. Всеукраїнської науково-практичної

конференції / За заг. ред. проф. О. М. Микитюка. – Х.: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2011. – С. 29-33.

44. **Белікова Н. О.** Теоретико-методичні аспекти самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Соціум. Наука. Культура: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф., (28–30 січня 2009 р.) / Інститут наукового прогнозування, Кримський інститут економіки та господарського права, ТОВ «ТК Меганом». – Частина 2. – С. 24-26.
45. **Белікова Н. О.** Ключові поняття професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Науковий потенціал України 2009: матеріали V Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф., (25–27 березня 2009 р.) / Інститут наукового прогнозування, Кримський інститут економіки та господарського права, ТОВ «ТК Меганом». – Частина 2. – С. 20-23.
46. **Белікова Н. О.** Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у США / Н. О. Белікова // Педагогічні умови удосконалення підготовки фахівців за напрямом «Здоров'я людини» спеціальності «Фізична реабілітація»: матеріали круглого столу, (25 лютого 2010 р.) / Хмельницький інститут соціальних технологій ВМУРоЛ «Україна». – Хмельницький, 2010. – С. 77-83.
47. **Белікова Н. О.** Реалізація компетентнісного підходу у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (Ялта, 23–25 вересня 2010 р.). – Ялта : РВВ КГУ, 2010. – Ч. 2. – С. 8-11.
48. **Белікова Н. О.** Структура здоров'язбережувальної компетентності фахівця з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова // Здоровьесберегающие технологии, физическая реабилитация и рекреация в высших учебных заведениях: сб. ст. III международной научно-практической конференции, 26 ноября 2010 года. – Белгород – Красноярск – Харьков, 2010. – С. 25-28.
49. **Белікова Н. О.** Педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності / Н. О. Белікова // Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 13-14 жовтня 2011 р. / за ред. В. М. Огаренко та ін. – Запоріжжя: КПУ, 2011. – С. 180-181.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

50. **Белікова Н. О.** Навчальна програма з дисципліни «Загальна теорія здоров'я» для підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова. – Луцьк: РВВ ЛІРоЛ, 2009. – 20 с.
51. **Белікова Н. О.** Навчальна програма з дисципліни «Фізіологія людини» для підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова. – Луцьк: РВВ ЛІРоЛ, 2009. – 20 с.
52. **Белікова Н. О.** Навчальна програма з дисципліни «Основи фізичної реабілітації» для підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова. – Луцьк: РВВ ЛІРоЛ, 2009. – 16 с.
53. **Белікова Н. О.** Навчальна програма з дисципліни «Лікарсько-педагогічний контроль у фізичній реабілітації» для підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова. – Луцьк: РВВ ЛІРоЛ, 2009. – 16 с.

54. **Белікова Н. О.** Навчальна програма з дисципліни «Організація здоров'язбережувальної діяльності фахівців з фізичної реабілітації» для підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова. – Луцьк: РВВ ЛПРоЛ, 2009. – 20 с.

55. **Белікова Н. О.** Навчальна програма з дисципліни «Здоров'язбережувальні технології у фізичній реабілітації» для підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Н. О. Белікова. – Луцьк: РВВ ЛПРоЛ, 2009. – 20 с.

Белікова Н. О. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний університет біоресурсів і природокористування України. – Київ, 2012.

Дисертація присвячена дослідженню теоретичних і методичних засад підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Вперше на підставі професійно особистісного, системного, акмеологічного, аксіологічного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, рефлексивного і компетентнісного підходів визначено теоретичні і методологічні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Обґрунтовано структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності та взаємозв'язки між ними.

Сформульовано основні положення концепції підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, яка відображає соціальну необхідність у переосмисленні сутності, змісту і технології підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності і базується на взаємопов'язаних властивостях і принципах.

Розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, яка включає взаємопов'язані структурні блоки (концептуально-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-технологічний, аналітико-результативний).

Виявлено позитивний вплив розробленого навчально-методичного забезпечення на процес формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Уточнено теоретичну сутність понять «підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності», «готовність майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності», «майбутній фахівець з фізичної реабілітації», «здоров'язбережувальна діяльність»; критерії (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний), показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності (низький, середній, високий).

Подальший розвиток отримали теоретичні положення щодо удосконалення змісту, форм і методів підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; впровадження в навчально-виховний процес підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації інформаційно-комунікаційних

технологій з метою сприяння формуванню їх готовності до здоров'язбережувальної діяльності та підвищенню ефективності професійного становлення в сучасних умовах розвитку інформаційно-освітнього простору України

Ключові слова: підготовка, майбутні фахівці з фізичної реабілітації, здоров'язбережувальна діяльність.

Беликова Н. О. Теоретические и методические основы подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины. – Киев, 2012.

Диссертация посвящена исследованию теоретических и методических основ подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности.

Подготовка будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности рассматривается как целенаправленный процесс приобретения студентами способности осуществлять на всех этапах – от планирования до реализации – профессионально организованную деятельность по восстановлению, укреплению и сохранению здоровья различных социально-демографических групп в реабилитационных учреждениях и учреждениях социальной защиты населения.

Определены сущность и структурные компоненты готовности будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности, к которым отнесены мотивационный, когнитивный, операционно-деятельностный и рефлексивно-аналитический.

Разработаны и научно обоснованы основные положения концепции подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности: 1) процесс подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности должен учитывать причинно-следственные связи и зависимости, которые проявляются в форме ведущих тенденций и определяют его стратегию: гуманизацию, фундаментализацию, гуманитаризацию, императив непрерывности, междисциплинарность и интернаучность, интеллектуализацию и динамизацию; 2) теоретико-методологическая основа процесса подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности базируется на методологических подходах, среди которых профессионально-личностный подход является фундаментальной основой, системный, акмеологический и аксиологический подходы – общенаучной основой; лично ориентированный подход – теоретико-методологической стратегией; деятельностный, рефлексивный и компетентностный подходы – практико-ориентированной тактикой этого процесса; 3) ядро процесса подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности представлено взаимосвязанными свойствами (релевантностью профессиональной среде, инновационностью, коммуникативностью, трансформированностью, комфортностью, демократизацией и опережающим

развитием) и принципами (субъектности, непрерывности, гуманизации, интеграции, открытости и динамичности, научности, междисциплинарности, индивидуализации, проблемности, инновационности, интерактивности, креативности, самостоятельности, рефлексивности, ориентации на здоровьесберегающую деятельность); 4) процесс подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности включает следующие последовательные стадии: адаптации, дифференциации, индивидуализации и устойчивого саморазвития; 5) процесс подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности требует педагогически обоснованного сочетания традиционных и инновационных педагогических технологий с целью максимального приближения теоретического обучения студентов к практической деятельности в реабилитационных учреждениях и учреждениях социальной защиты населения за счет внедрения в образовательный процесс форм и методов активного проблемно-деятельностного обучения и моделирования профессиональных ситуаций к здоровьесберегающей направленности.

Разработанная модель подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности включает следующие структурные блоки: концептуально-целевой, организационно-содержательный, процессуально-технологический и аналитико-результативный. Концептуально-целевой блок содержит цели, задачи, методологические подходы и принципы подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности. Организационно-содержательный блок включает систему знаний, умений и навыков по дисциплинам: «Общая теория здоровья», «Физиология человека», «Основы физической реабилитации», «Врачебно-педагогический контроль в физической реабилитации», «Организация здоровьесберегающей деятельности специалистов по физической реабилитации», «Здоровьесберегающие технологии в физической реабилитации», а также функции (познавательную, воспитательную, развивающую, коммуникативную, адаптационную, деятельностную и интегрирующую) и педагогические условия подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности. Процессуально-технологический блок включает этапы (мотивационно-диагностический, активно-деятельностный, оценочно-аналитический), формы, методы и средства подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности. Аналитико-результативный блок включает структурные компоненты готовности будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности: мотивационный, когнитивный, операционно-деятельностный и рефлексивно-аналитический, критерии, показатели и уровни (низкий, средний, высокий) сформированности готовности будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности. Результатом является готовность будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности.

Уточнены критерии (мотивационный, когнитивный, операционно-деятельностный и рефлексивно-аналитический), показатели и уровни (низкий, средний, высокий) сформированности готовности будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности.

Разработано учебно-методическое сопровождение процесса подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности.

Ключевые слова: подготовка, будущие специалисты по физической реабилитации, здоровьесберегающая деятельность.

Bielikova N. Theoretical and methodical foundations of the professional training of future specialists in physical rehabilitation of health saving activities. – Manuscript.

Dissertation for taking a Doctor's Degree of Pedagogical Sciences by speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. – Kyiv, 2012.

Theoretical and methodical principles of professional preparation of future specialists in physical rehabilitation of health saving activities are probed in this dissertation.

For the first time on the basis of professional personal, systemic, akmeologic, axiological, learner centered, active, reflective and competent approaches the theoretical and methodological foundations of future specialists in physical rehabilitation to health saving activity are determined.

Structural components of future specialists in physical rehabilitation to health saving activities and relationships between them are justified.

The main provisions of the concept of future specialists in physical rehabilitation to health saving activities training are formed; they reflect the social need for rethinking the nature, content and technologies of the future specialists in physical rehabilitation to health saving activity and are based on the related properties and principles.

A model of future specialists in physical rehabilitation to health saving activity, which includes interconnected structural units (conceptual and trust, organizational, semantic, procedural, technical, analytical and effective) is elaborated, theoretically grounded and experimentally verified.

The positive impact of the developed training and methodological support on the process of formation of future specialists in physical rehabilitation to health saving activity is detected.

The theoretical nature of concepts «training of future specialists in physical rehabilitation to health saving activities», «willingness of future specialists in physical rehabilitation to health saving activities», «future specialist in physical rehabilitation», «health saving activity» criteria (motivation, cognitive, operationally-functional and reflectively-analytical), and levels of indicators of future specialists in physical rehabilitation to health saving activity (low, medium, high) are clarified.

Further development of the acquired theoretical principles concerns: improving contents, forms and methods of training of future specialists in physical rehabilitation to health saving activity; the introduction in educational process of future specialists in physical rehabilitation information and communication technologies to facilitate the formation of their preparedness for health saving activity and efficiency of professional development in contemporary conditions of the development of informational and educational space of Ukraine.

Keywords: training, future specialisti in physical rehabilitation, health saving activities.

